

Lovforslag nr. L 150. Fremsat den 17. januar 1990 af justitsministeren (Engell)

Forslag

til

Lov om ændring af retsplejeloven

(Dommeres habilitet, SSP-samarbejdet og advokatselskaber m.v.)

§ 1

I lov om rettens pleje, jf. lovbekendtgørelse nr. 748 af 1. december 1989, foretages følgende ændringer:

1. I § 15, stk. 1, ændres »33« til: »36«.

2. I § 31, stk. 3, 1. pkt., § 183, stk. 3, 2. pkt., § 536, stk. 2, 1. pkt., § 561, stk. 2, 1. pkt., og § 752, stk. 2, ændres »det sociale udvalg« til: »kommunalbestyrelsen«.

3. § 60, stk. 2, affattes således:

»Stk. 2. Ingen må deltage som dommer under domsforhandlingen i en straffesag, såfremt den pågældende, inden domsforhandling er begyndt, vedrørende det forhold, som tiltalen angår, har truffet afgørelse om at varetægtsfængsle den tiltalte efter § 762, stk. 2, eller om foretagelse af foranstaltninger som nævnt i § 754 a eller om brevåbning og brevstandsning i medfør af § 781, stk. 3. Dette gælder dog ikke, hvis sagen behandles efter § 925 eller § 925 a, eller sagen i øvrigt vedrørende det forhold, der har begrundet indgreb som nævnt i 1. pkt., ikke omfatter bedømmelsen af beviserne for tiltaltes skyld.«

4. § 61 affattes således:

»§ 61. Ingen må handle som dommer i en sag, når der i øvrigt foreligger omstændigheder, som er egnede til at rejse tvivl om dommerens fuldstændige upartiskhed.«

5. § 62 affattes således:

»§ 62. Dommeren skal påse, om der efter § 60 eller § 61 foreligger grunde, der kan medføre inhabilitet. Beklædes retten af flere dommere, skal hver enkelt dommer give retten meddelelse om omstændigheder, der efter § 60 eller § 61 kan medføre den pågældendes eller en af de andre dommeres inhabilitet. Endvidere kan spørgsmål om en dommers habilitet rejses af sagens parter.

Stk. 2. Afgørelse om en dommers habilitet træffes af retten ved kendelse. Beklædes retten af flere dommere, er den dommer, om hvis habilitet der er rejst spørgsmål, ikke udelukket fra at deltage i afgørelsen.«

6. I § 91, stk. 3, ændres »§ 61, § 62« til: »§ 62, stk. 2,«.

7. Efter § 115 a indsættes:

»§ 115 b. Politiet kan videregive oplysninger om enkeltpersoners rent private forhold til andre myndigheder, hvis videregivelsen må anses for nødvendig af hensyn til det kriminalitetsforebyggende samarbejde.

Stk. 2. I samme omfang som nævnt i stk. 1 kan en myndighed videregive oplysninger om enkeltpersoner til politiet og andre myndigheder, som indgår i det kriminalitetsforebyggende samarbejde. Oplysningerne må i forbindelse med det kriminalitetsforebyggende samarbejde ikke videregives med henblik på efterforskning af straffesager.

Stk. 3. Inddrages selvejende institutioner, der løser opgaver for det offentlige inden for social- og undervisningsområdet, i det kriminalitetsforebyggende samarbejde, kan der i samme omfang som nævnt i stk. 1 og 2 udveksles

oplysninger mellem myndighederne og institutionerne.

Stk. 4. De myndigheder og institutioner, der indgår i et kriminalitetsforebyggende samarbejde, er ikke forpligtet til at videregive oplysninger efter stk. 1-3.«

8. § 124 affattes således:

»§ 124. Advokatvirksomhed må udover i enkeltmandsvirksomhed eller i et fællesskab af advokater kun udøves af et advokatselskab, der drives i aktie- eller anpartsselskabsform. Et advokatselskab må alene have til formål at drive advokatvirksomhed og er pligtig og eneberettiget til i navnet at benytte ordene »advokataktieselskab« eller »advokatanpartsselskab« eller deraf dannede forkortelser.

Stk. 2. En advokat, der udøver virksomhed i et advokatselskab, hæfter personligt sammen med selskabet for ethvert krav, der er opstået som følge af advokatens bistand til en klient.

Stk. 3. Aktier eller anparters i et advokatselskab må, jf. dog stk. 5, kun ejes af

- 1) advokater, der aktivt driver advokatvirksomhed i selskabet, i dets moderselskab eller dets datterselskab, eller
- 2) et andet advokatselskab.

Stk. 4. Bestyrelsesmedlemmer, bortset fra medarbejdervalgte bestyrelsesmedlemmer, i et advokatselskab skal aktivt drive advokatvirksomhed i selskabet eller i dets moderselskab eller dets datterselskab. Medlemmer af direktionen i et advokatselskab skal aktivt drive advokatvirksomhed i selskabet.

Stk. 5. Justitsministeren fastsætter nærmere regler for udøvelse af advokatvirksomhed i selskabsform, herunder regler om afhændelse af en aktie eller anpart i tilfælde af en aktionærs eller anpartshavers dødsfald eller deponering af beskikkelse.

Stk. 6. Medmindre højere straf er forskyldt efter den øvrige lovgivning, straffes med bøde den, der overtræder reglerne i stk. 1, 3 eller 4.

Stk. 7. I forskrifter, der udstedes i medfør af stk. 5, kan der fastsættes straf af bøde for overtrædelse af bestemmelserne i forskrifterne.

Stk. 8. For overtrædelser, der begås af aktieselskaber, anpartsselskaber, andelsselskaber eller lignende, kan der pålægges selskabet som sådant bødeansvar.«

9. Efter § 127 indsættes:

»§ 127 a. §§ 125-127 gælder også for advokatselskaber.«

10. I § 143, stk. 2, indsættes som 3. pkt.:

»1. og 2. pkt. finder tilsvarende anvendelse for så vidt angår advokatselskaber, jf. § 124.«

11. § 146, 1. pkt., affattes således:

»Klager over vederlag, som en advokat eller et advokatselskab har forlangt for sit arbejde, kan af den, som har retlig interesse heri, indbringes for bestyrelsen i den advokatkreds, hvor advokaten eller advokatselskabet har sit kontor.«

12. I § 147 b, stk. 1, indsættes efter »advokat«: »eller et advokatselskab«.

13. § 147 c, stk. 1, affattes således:

»Finder Advokatnævnet, at en advokat eller et advokatselskab har tilsidesat pligter, der følger af denne lov eller forskrifter fastsat i medfør af loven, kan det tildele advokaten eller advokatselskabet en advarsel eller irettesættelse eller pålægge vedkommende eller selskabet en bøde på indtil 200.000 kr.«

14. I § 147 c, stk. 2, 1. pkt., indsættes efter »advokat«: »eller et advokatselskab«.

15. I § 147 c, stk. 5, indsættes efter »advokaten,«: »advokatselskabet,«.

16. I § 147 d, stk. 1, indsættes efter »advokaten«: »eller advokatselskabet«.

17. I § 147 d, stk. 3, indsættes i 1. og 2. pkt. efter »advokaten«: »eller advokatselskabet«.

18. § 149, stk. 5, affattes således:

»Stk. 5. Forhandling med og afhøring af døde og svært hørehæmmede skal så vidt muligt foregå ved hjælp af en uddannet tolk. Forhandling med og afhøring af øvrige hørehæmmede og døvblevne skal efter begæring fra vedkommende så vidt muligt foregå ved hjælp af en uddannet tolk. For så vidt angår stumme kan afhøring eller forhandling foregå ved skriftlige spørgsmål og svar eller efter begæring så vidt muligt ved hjælp af en tolk. Den døde, hørehæmmede, døvblevne eller stumme har endvidere adgang til at lade sig bistå af en døvekon-

sulent, tunghørekonsulent eller lignende under retsmøder.«

19. I § 149, stk. 6, 1. pkt., ændres »§§ 60 og 62« til: »§ 60 og § 61«.

20. I § 197, stk. 1, ændres »§ 60, nr. 1 og 2,« til: »§ 60, stk. 1, nr. 1 og 2,«.

21. I § 354, stk. 6, 3. pkt., ændres »§ 29, stk. 6,« til: »§ 29, stk. 7,«.

22. § 456 o, stk. 1, 2. pkt., affattes således:

»En medarbejder fra kommunen eller amtskommunen kan dog møde i retten med møderen, hvis denne ønsker det.«

23. I § 721, stk. 1, nr. 1, udgår: »235,«.

24. I § 721, stk. 1, nr. 4, ændres »§ 244,« til: »§§ 244-245, § 249,«.

25. I § 730, stk. 4, og § 734, stk. 1, ændres »§ 60, nr. 3,« til: »§ 60, stk. 1, nr. 3,«.

26. I § 792 a, stk. 2, nr. 1, ændres »§ 249, stk. 1,« til: »§ 249, 1. led,«.

27. I § 792 d, stk. 3, 2. pkt., ændres »stk. 3 og 4,« til: »stk. 3 og stk. 4, 1. pkt.,«.

28. § 931, stk. 3, affattes således:

»Stk. 3. Vedtagelse af bøden medfører bortfald af videre forfølgning, jf. dog § 749, stk. 3, og har samme gentagelsesvirkning som en dom.«

29. I § 959, stk. 1, nr. 1, ændres »§ 960, sidste punktum.« til: »§ 960, stk. 3, 2. pkt.,«.

30. I § 965 c, stk. 1, ændres »§ 835, 1. pkt.,« til: »§ 835, stk. 1, 1. pkt.,«.

31. I § 967, 1. pkt., ændres »§ 962, stk. 2-4,« til: »§ 962, stk. 2-5,«.

32. I § 972, stk. 1, 2. pkt., ændres »§ 965, 3. pkt.,« til: »§ 965, stk. 1, 3. pkt.,«.

33. I § 977, stk. 1, nr. 2, ændres »§ 976, nr. 2,« til: »§ 976, stk. 1, nr. 2,«.

34. I § 977, stk. 2, og § 984, 1. pkt., ændres »§ 941, 2. og 3. pkt.,« til: »§ 941, stk. 1, 2. og 3. pkt.,«.

35. I § 979, stk. 2, 3. pkt., og § 981, stk. 2, ændres »§ 976, nr. 2, jf. § 977, nr. 2,« til: »§ 976, stk. 1, nr. 2, jf. § 977, stk. 1, nr. 2,«.

36. I § 987, stk. 1, 1. pkt., ændres »§ 847, nr. 3,« til: »§ 847, stk. 2, nr. 3,«.

37. I § 1008, stk. 3, 2. pkt., ændres »§ 941, 3. pkt.,« til: »§ 941, stk. 1, 3. pkt.,«.

§ 2

Stk. 1. Loven træder i kraft den 1. juli 1990.

Stk. 2. Bestemmelserne i § 1, nr. 8-17, for så vidt angår udøvelse af advokatvirksomhed i selskabsform træder dog først i kraft den 1. januar 1991.

Stk. 3. § 1, nr. 3-5, finder anvendelse i alle sager, hvor domsforhandling ikke er begyndt ved lovens ikrafttræden.

Bemærkninger til lovforslaget

Almindelige bemærkninger

1. Indledning

Lovforslaget har til formål at bringe retsplejelovens regler om dommers inhabilitet i overensstemmelse med den fortolkning af Menneskerettighedskonventionens artikel 6, stk. 1, om rettergang ved en upartisk domstol, som kom til udtryk ved Den europæiske Menneskerettighedsdomstols afgørelse af 24. maj 1989 i Hauschildt-sagen.

Lovforslaget har endvidere til formål at give politiet og de kommunale myndigheder m.v. adgang, men ikke pligt, til i forbindelse med det kriminalitetsforebyggende samarbejde mellem myndighederne at videregive oplysninger om bestemte børn og unge, der er kriminalitetstruede, og om forhold, der i øvrigt kan have betydning for gennemførelsen af samarbejdet. Videregivelsesadgangen skal sikre, at myndighederne kan varetage børnenes og de unges tarv ved at modvirke, at en kriminel løbebane påbegyndes.

I øvrigt stilles der forslag om ændringer af retsplejelovens regler om advokater, således at der bliver mulighed for at drive advokatvirksomhed i selskabsform. Samtidig foreslås det gældende forbud mod, at en advokat har kontor i flere retskredse, ophævet.

Herudover foreslås ændringer af retsplejelovens bestemmelser om afhøring af døve m.v. og om påtalekompetencen i voldssager. Endelig indeholder forslaget en række ændringer af redaktionel karakter.

I det følgende gives der en redegørelse for hovedpunkterne i lovforslaget. I øvrigt henvises til bemærkningerne til de enkelte bestemmelser.

2. Dommeres inhabilitet

2.1. Menneskerettighedsdomstolens afgørelse

Den europæiske Menneskerettighedsdomstols afgørelse i Hauschildt-sagen vedrørte spørgsmålet om, hvorvidt de dommere, som havde taget stilling til varetægtsfængsling, kunne deltage i den efterfølgende domsforhandling uden at tilsidesætte artikel 6, stk. 1, i Menneskerettighedskonventionen. Efter denne bestemmelse er enhver berettiget til en retfærdig og of-

fentlig rettergang inden en rimelig frist for en ved lov oprettet uafhængig og *upartisk* domstol.

I dommen er det lagt til grund, at ingen af de implicerede dommere var personligt forudindtagne.

I dommen udtales det endvidere udtrykkeligt, at det blotte faktum, at en dommer i et system som det danske også har afsagt kendelser under efterforskningen, herunder kendelser om varetægtsfængsling, ikke i sig selv berettiger til frygt for dommerens manglende upartiskhed. Særlige omstændigheder i en given sag kan dog efter dommen medføre en anden konklusion.

Om fængsling efter retsplejelovens § 762, stk. 2, som kræver, at der foreligger en særlig bestyrket mistanke om sigtedes skyld, udtalte domstolen, at dommeren skal være overbevist om, at der er en meget høj grad af klarhed med hensyn til skyldspørgsmålet, og at der hermed kun er en »spinkel« forskel mellem det spørgsmål, som dommeren skal afgøre ved anvendelse af § 762, stk. 2, om varetægtsfængsling, og det spørgsmål, dommeren skal tage stilling til ved den endelige domsafsigelse.

I Hauschildt-sagen havde byretsdommeren i 9 tilfælde inden domsforhandlingen besluttet varetægtsfængsling i medfør af retsplejelovens § 762, stk. 2. Varetægtsfængslingen var i alle tilfælde samtidig begrundet i retsplejelovens § 762, stk. 1, som stiller krav om begrundet mistanke. Endvidere havde de dommere, som medvirkede under landsrettens ankebehandling af sagen, ved flere lejligheder inden domsforhandlingen truffet beslutning om varetægtsfængsling i medfør af retsplejelovens § 762, stk. 2 (og stk. 1).

12 af 17 dommere udtalte herefter, at spørgsmålet om byrettens og landsrettens upartiskhed efter omstændighederne i den foreliggende sag godt kunne se ud som om, der kunne rejses tvivl herom, og at klagerens frygt i denne henseende kunne anses for objektivt berettiget. Domstolen fandt herefter, at der var sket en krænkelse af konventionens artikel 6, stk. 1.

2.2. Gældende ret

Den nuværende bestemmelse i retsplejelovens § 60, stk. 2, om inhabilitet som følge af fængsling på

grundlag af en særlig bestyrtet mistanke lyder således:

»Ingen må deltage som dommer under domsforhandlingen i en straffesag, såfremt han tidligere i sagen har truffet beslutning om at varetægtsfængsle den pågældende alene efter § 762, stk. 2, medmindre sagen behandles efter § 925 eller § 925 a.«

Inhabilitet efter denne bestemmelse foreligger således ikke, hvis beslutning om varetægtsfængsling til lige er begrundet i retsplejelovens § 762, stk. 1, således som det var tilfældet i Hauschildt-sagen. Bestemmelsen blev indsat i retsplejeloven ved lov nr. 386 af 10. juni 1987 om varetægtsfængsling i retshåndhævelsesøjemed i grove voldssager på grundlag af et ændringsforslag fremsat under Folketingets behandling af lovforslaget. Baggrunden herfor var ifølge bemærkningerne til ændringsforslaget (Folketingstidende 1986-87, tillæg B, sp. 2160) tvivl om, hvorvidt den eller de dommere, der har haft ansvaret for en måske langvarig retshåndhævelsesarrest, også burde kunne træffe den endelige afgørelse om skyldspørgsmålet.

Endvidere gælder bestemmelsen i retsplejelovens § 62, stk. 1, hvorefter en dommer må vige sit sæde, når der foreligger andre omstændigheder, som er egnede til at vække tvivl om hans fuldstændige upartiskhed.

Denne bestemmelse har ikke, således som den tidligere er fortolket i retspraksis, medført inhabilitet i den situation, som forelå i Hauschildt-sagen.

Ved en kendelse af 1. november 1989 (Ugeskrift for Retsvæsen 1990, side 13) har Højesteret imidlertid udtalt, at bestemmelserne i retsplejelovens § 60, stk. 2, og § 62, stk. 1, må fortolkes i overensstemmelse med de principper, som er lagt til grund i Menneskerettighedsdomstolens dom i Hauschildt-sagen. Højesteret anfører, at dommen må opfattes således, at det *sædvanligvis* ikke vil være stemmende med Menneskerettighedskonventionens artikel 6, stk. 1, at en dommer, der *før* domsforhandlingen har truffet bestemmelse om fængsling efter retsplejelovens § 762, stk. 2, om retshåndhævelsesarrest enten alene eller sammen med andre fængslingsgrunde, medvirker ved sagens pådømmelse.

Højesteret anså på denne baggrund en dommer, der havde afsagt kendelse om fængsling af 3 personer i medfør af bl.a. retsplejelovens § 762, stk. 2, i henholdsvis et, to og to tilfælde for inhabil efter retsplejelovens § 62, stk. 1.

Højesterets kendelse af 1. november 1989 indebærer, at en dommer sædvanligvis må anses for inhabil, såfremt den pågældende inden domsforhandlingen har truffet bestemmelse om fængsling i medfør af retsplejelovens § 762, stk. 2, uanset om der tillige henvises til andre fængslingsgrunde.

Højesterets anvendelse af udtrykket »sædvanligvis« i kendelsen af 1. november 1989 må indebære, at der kan være tilfælde, hvor en dommer har truffet bestemmelse om retshåndhævelsesarrest uden dermed at være inhabil under domsforhandlingen.

I Menneskerettighedsdomstolens afgørelse i Hauschildt-sagen udtaltes det som nævnt ovenfor, at der er en »spinkel« forskel på dommerens afgørelse af, om der foreligger en særlig bestyrtet mistanke om skyld i forbindelse med varetægtsfængsling, og afgørelsen af skyldspørgsmålet under domsforhandlingen.

Det må på denne baggrund antages, at der kun i de tilfælde, hvor domsforhandlingen indebærer en vurdering af beviserne for tiltaltes skyld, kan være tale om inhabilitet. I tilfælde, hvor dommeren ikke skal træffe en egentlig afgørelse om skyldspørgsmålet, f.eks. fordi den tiltalte erkender sig skyldig, er der derimod ikke grund til at rejse tvivl om, hvorvidt dommeren fremtræder som upartisk. En dommer kan således fortsat medvirke ved domsforhandlingen i sager, som afgøres på grundlag af tilståelse, jf. retsplejelovens § 925 og § 925 a.

2.3. Forslag om inhabilitet som følge af fængsling i medfør af retsplejelovens § 762, stk. 2

Højesterets kendelse af 1. november 1989 indebærer, at bestemmelsen i retsplejelovens § 60, stk. 2, ikke indeholder en udtømmende angivelse af dommeres inhabilitet som følge af tidligere afgørelser om retshåndhævelsesarrest. § 60, stk. 2, foreslås på denne baggrund ændret, således at det i bestemmelsen fastlægges, i hvilke tilfælde en dommer af denne grund må vige sit sæde under domsforhandlingen.

Det foreslås, at bestemmelsen i retsplejelovens § 60, stk. 2, ændres, således at (blot en enkelt) fængsling i medfør af retsplejelovens § 762, stk. 2, medfører, at den pågældende dommer skal vige sit sæde under domsforhandlingen, uanset om beslutningen tillige er begrundet i andre fængslingsgrunde, jf. § 762, stk. 1.

Samtidig foreslås alle tilfælde, hvor der under domsforhandlingen ikke skal tages stilling til beviserne for tiltaltes skyld, undtaget fra denne regel om inhabilitet.

2.4. Andre afgørelser, der kan medføre inhabilitet

a. I Hauschildt-sagen gjorde klageren gældende, at dommerne måtte anses for inhabile ikke blot som følge af de tidligere afgørelser om varetægtsfængsling, men også på grund af deres afgørelser om andre spørgsmål under efterforskningen. Den europæiske Menneskerettighedsdomstol lagde dog ved sin afgørelse af sagen alene vægt på de beslutninger, som var

F. t. l. vedr. retsplejeloven

truffet om fængsling i medfør af retsplejelovens § 762, stk. 2.

Efter Justitsministeriets opfattelse kan der i *særlige* tilfælde, hvor dommerens afgørelser under efterforskningen ikke vedrører fængsling på grundlag af en særlig bestyrket mistanke, foreligge en sådan forhåndsvurdering af sagens beviser, at der ud fra lignende synspunkter som i Hauschildt-sagen kan være grundlag for tvivl om, hvorvidt dommeren under domsforhandlingen fremtræder som upartisk.

Justitsministeriet finder, at reglerne om dommers inhabilitet bør udformes således, at der ikke fremover kan rejses tvivl om, at Danmark opfylder kravet i Menneskerettighedskonventionen om rettergang ved en upartisk domstol.

På denne baggrund foreslås det, at en dommer tillige bør vige sit sæde under domsforhandlingen i straffesager i en række tilfælde, der ikke efter hidtidig dansk retspraksis har medført inhabilitet.

b. Kravet om, at der skal foreligge en særlig bestyrket mistanke som betingelse for et straffeprocessuelt indgreb, findes ikke alene i retsplejelovens § 762, stk. 2.

I retsplejelovens § 754 a er det om *politiets anvendelse af agenter* som led i efterforskningen bestemt, at der skal foreligge en særlig bestyrket mistanke om, at lovovertrædelsen er ved at blive begået eller forsøgt.

I § 754 c, stk. 1, er det bestemt, at foranstaltninger efter § 754 a sker efter rettens kendelse. Såfremt øjemedet vil forspildes, hvis retskendelse skal afventes (*periculum in mora*), kan politiet dog træffe bestemmelse om at iværksætte indgrebet. I så fald skal sagen inden 24 timer forelægges for retten til godkendelse, jf. § 754 c, stk. 3.

Kravet i § 754 a er udformet således, at der skal foreligge en særlig bestyrket mistanke om den omstændighed, at en lovovertrædelse er ved at blive begået eller forsøgt. Denne betingelse indebærer ikke nødvendigvis, at mistanken skal være rettet mod en bestemt identificeret person, men i praksis vil politiet og dermed retten ofte kende identiteten på den formodede gerningsmand. Det vil derfor i disse tilfælde formentlig være sådan, at dommeren ved kendelsen lægger til grund, at der er særlig bestyrket mistanke om, at en bestemt person vil begå en lovovertrædelse, og derved nærmer sig den afgørelse om skyldspørgsmålet, som skal træffes under en efterfølgende domsforhandling.

Også ved visse *indgreb i meddelelshemmeligheden* findes et krav om, at der skal foreligge en særlig bestyrket mistanke. Dette gælder efter retsplejelovens § 781, stk. 3, hvorefter brevåbning og brevstandsning kan foretages, selv om betingelserne i § 781, stk. 1 (som bl.a. fastsætter kriminalitetskravet til

en strafferamme på fængsel i 6 år eller derover) ikke er opfyldt, hvis der foreligger en særlig bestyrket mistanke om, at der i forsendelsen findes genstande, som bør konfiskeres, eller som ved en forbydelse er fraendt nogen, som kan kræve dem tilbage.

Den særlig bestyrkede mistanke skal angå det forhold, at forsendelserne indeholder genstande, som kan kræves tilbage af ejeren (vindicerer) eller konfiskeres, og mistanken vil således ikke nødvendigvis være knyttet til en bestemt person som gerningsmand til en lovovertrædelse. I praksis vil det dog formentlig ofte være en mistanke om, at en bestemt person afsender eller modtager genstande med tilknytning til et strafbart forhold, f.eks. tyvekoster, ulovlige våben eller narkotika, som begrundet indgrebet, og en kendelse om brevåbning og -standsning vil således i disse tilfælde indeholde en mere direkte stillingtagen til skyldspørgsmål i den forbindelse.

Som det fremgår af det anførte, beror det på en konkret vurdering af omstændighederne i den enkelte sag, om der kan rejses berettiget tvivl om dommerens upartiskhed, såfremt den samme dommer, som har afsagt kendelse om agentvirksomhed eller brevåbning og -standsning, deltager i domsforhandlingen. Som hovedregel vil der dog i praksis kunne rejses en sådan tvivl.

På denne baggrund foreslås, at dommeren i *alle* tilfælde, hvor han har afsagt en kendelse, som tillader agentvirksomhed eller brevåbning og -standsning, skal vige sit sæde under domsforhandlingen, medmindre sagen ikke omfatter bedømmelsen af beviserne for den tiltaltes skyld. Også hensynet til at opnå en klar - og dermed lettere administrerbar - regel om dommerens habilitet i disse situationer taler for en sådan bestemmelse.

c. Også i situationer, hvor en dommer har medvirket ved domfældelsen af en eller flere personer og efterfølgende deltager i domsforhandlingen mod andre tiltalte i samme sag, kan der i nogle tilfælde rejses tvivl om, hvorvidt dommeren fremtræder som upartisk.

Som eksempel kan nævnes, at en dommer har afgjort en række sager mod narkotikahandlere, herunder som tilståelsessager, og efterfølgende deltager i domsforhandlingen i en ikke-tilståelsessag mod en person, som er tiltalt for at have leveret narkotika til de allerede domfældte.

En sådan situation forelå i en sag, som blev afgjort ved Højesterets dom af 21. december 1989. I denne sag havde dommeren i byretten inden domsforhandlingen vedrørende bl.a. handel med amfetamin i to tidligere domme mod andre tiltalte lagt til grund, at de pågældende havde købt amfetamin af den nu tiltalte.

I dommen anførte Højesteret, at dette ikke hidtil er blevet anset for en omstændighed, der kunne være egnest til at vække tvivl om den pågældende dommers fuldstændige upartiskhed, jf. retsplejelovens § 62.

Højesteret udtalte herefter, at det i lyset af Menneskerettighedsdomstolens afgørelse i Hauschildt-sagen må stille sig tvivlsomt, om denne praksis er i overensstemmelse med artikel 6 i Den europæiske Menneskerettighedskonvention. Højesteret fandt imidlertid, at det under hensyn til de meget vidtrækkende konsekvenser for domstolsorganisationen, som en sådan fortolkning ville medføre, navnlig for så vidt angår enedommerembeder, bør overlades til lovgivningsmagten at tage stilling til dette spørgsmål.

Højesteret bemærkede herved, at der ikke ses at foreligge nogen afgørelse fra Menneskerettighedskommissionen eller -domstolen, som tager stilling til habilitetsspørgsmålet i en sag som den foreliggende, og at den tvivl, som var rejst, i hvert fald ikke kunne medføre en ophævelse af dommene under de foreliggende omstændigheder, hvor der i landsretten havde fundet en fuldstændig ny domsforhandling sted under medvirken af dommere, mod hvis upartiskhed der ikke var rejst indvendinger.

Efter hidtidig retspraksis angående retsplejelovens § 62, stk. 1, antages der således ikke at foreligge inhabilitet i situationer, hvor dommeren ved behandlingen af de tidligere sager har vurderet, om en forklaring, f.eks. om at narkotika er modtaget fra en bestemt person, er troværdig, og ved accepten af forklaringen dermed har lagt omstændigheder til grund som bevist, som (også) skal gøres til genstand for bevisførelse under den senere sag mod leverandøren.

Efter Justitsministeriets opfattelse vil der på den anførte baggrund i sådanne tilfælde kunne være grundlag for en berettiget tvivl om, hvorvidt dommeren fremstår som upartisk.

Det må imidlertid bero på en konkret vurdering, om dommerens deltagelse i domfældelse af en eller flere tiltalte i et sagskompleks bør medføre, at dommeren viger sit sæde under en efterfølgende domsforhandling mod andre tiltalte i sagen. Tvivl om dommerens upartiskhed vil bl.a. kunne opstå i sager om hæleri, narkotikaforbrydelser og anden kriminalitet, som begås gennem flere led i en afsætningskæde, og hvor beviset for leverandørens skyld er baseret på aftagerens vidneforklaring. Men også i sager, hvor flere sigtede afgiver indbyrdes modstridende forklaringer om f.eks. deres deltagelse i en voldsforbrydelse, vil det kunne forekomme, at dommerens afgørelser i forhold til enkelte af de tiltalte i de først pådømte sager medfører, at dommeren ikke fremtræder som upartisk i forhold til senere tiltalte i sagen.

Det foreslås derfor, at dommeren i sådanne situationer efter omstændighederne skal vige sit sæde.

Det er næppe muligt at formulere en generel regel, som klart angiver kriterier for, i hvilket omfang der i sådanne situationer kan rejses tvivl om, hvorvidt dommeren fremtræder som upartisk. Der vil således altid i det enkelte tilfælde skulle foretages en vurdering af sagens konkrete omstændigheder.

Det foreslås på den baggrund, at inhabilitet i disse tilfælde reguleres ved en regel svarende til den gældende § 62, stk. 1, om andre omstændigheder, som er egnede til at vække tvivl om dommerens fuldstændige upartiskhed.

Afgørende for, om der foreligger inhabilitet efter den ændrede affattelse af retsplejelovens § 62, stk. 1 (lovforslagets § 61), er således, om dommeren har deltaget i pådømmelsen af en tidligere sag, hvor der er lagt omstændigheder til grund som bevist, som på ny skal gøres til genstand for bevisførelse under den nu foreliggende sag, som ikke kan afgøres på grundlag af tiltaltes tilståelse.

d. Det tilføjes, at der også i enkelte andre situationer kan foreligge særlige omstændigheder, der ud fra lignende synspunkter som anført ovenfor vedrørende sager med flere tiltalte kan medføre, at dommeren bør vige sit sæde. Der henvises herom til bemærkningerne til lovforslagets nr. 4 om tilfælde, hvor en dommer har medvirket ved domfældelsen af en tiltalt, som er frifundet af en overordnet ret, eller hvis sag af en overordnet ret er hjemvist til fornyet domsforhandling ved den underordnede ret.

e. Som det fremgår, skal grundlaget for inhabilitet efter lovforslaget være en kvalificeret skyldvurdering enten i form af en afgørelse om særlig bestyrket mistanke eller en domfældelse. Andre, mindre indgående skyldvurderinger kan således ikke efter de foreslåede regler begrunde inhabilitet.

2.5. Forslagets udformning

Lovforslagets regler om inhabilitet foreslås placeret i to regler. Bestemmelsen i lovforslagets nr. 3 til ændring af retsplejelovens § 60, stk. 2, fastsætter regler om inhabilitet i de tilfælde, hvor dommeren inden domsforhandlingen har truffet afgørelse om, at der foreligger en særlig bestyrket mistanke.

Forslaget til § 61 foreskriver inhabilitet i de hidtil af § 62, stk. 1, omfattede tilfælde (bortset fra tilfælde vedrørende varetægtsfængsling efter både stk. 1 og 2 i retsplejelovens § 762) og endvidere i særlige tilfælde, hvor der efter en konkret vurdering af tidligere domsavgørelser i sagen, som dommeren har deltaget i pådømmelsen af, kan rejses tvivl om dommerens fuldstændige upartiskhed.

De gældende processuelle bestemmelser i § 61 og § 62 om behandlingen af spørgsmål om inhabilitet foreslås omformuleret og indsat i retsplejeloven som § 62.

2.6. Administrationen af de foreslåede regler

Det er dommerens pligt inden domsforhandlingen at påse, at der ikke foreligger omstændigheder, som medfører inhabilitet. Anklagemyndigheden bør tillige have opmærksomheden henledt på, om der under en konkret sag kan opstå spørgsmål om inhabilitet.

Det skal endvidere påses, at der ikke foreligger inhabilitet for nævninge eller domsmænd, jf. bestemmelsen i retsplejelovens § 66, stk. 1, hvorefter reglerne om dommers inhabilitet finder tilsvarende anvendelse på bl.a. lægdommere. Inhabilitet vil i nogle tilfælde kunne undgås ved udtagelsen af lægdommere til den enkelte sag. Rettens formand skal i øvrigt, inden behandlingen af en sag begynder, spørge domsmænd og nævninge, om der foreligger inhabilitetsgrunde, jf. § 66, stk. 2. Nævninge og domsmænd medvirker ikke ved afgørelsen af inhabilitetsspørgsmål, jf. § 91, stk. 3.

Reglerne forudsættes i øvrigt administreret på samme måde som den gældende bestemmelse i § 60, stk. 2, således at en dommer kan virke i stedet for en retsassessor eller dommerfuldmægtig ved samme embede, mens dommeren i tilfælde af inhabilitet må afløses af en (sætte)dommer fra et andet embede eller en anden afdeling af retten. I landsretterne erstattes inhabile dommere af dommere fra en anden afdeling.

3. SSP-samarbejdet

3.1. Forvaltningslovens videregivelsesregler

De almindelige regler om tavshedspligt og om videregivelse af oplysninger fra en forvaltningsmyndighed til en anden er fastsat i forvaltningsloven (lov nr. 571 af 19. december 1985).

Reglerne skal ses på baggrund af, at der i Folketinget var bred enighed om, for forvaltningen som sådan, at gennemføre en øget beskyttelse af oplysninger om borgernes privatliv, jf. Folketingstidende 1985-86, tillæg A, sp. 61 ff. Retsudvalgets betænkning og tillægsbetænkning er gengivet i tillæg B, sp. 99 ff og 229 ff. Folketingets forhandlinger er gengivet i Folketingstidende 1985-86, Folketingets forhandlinger, sp. 64, sp. 472 ff, 3345 ff og 3972 ff.

I § 28, stk. 1, er der en opregning af forskellige typer af oplysninger, som angår enkeltpersoners rent private forhold. Det drejer sig om oplysninger om race, religion og hudfarve, om politiske, foreningsmæssige, seksuelle og strafbare forhold samt oplysning om helbredsforhold, væsentlige sociale problemer og misbrug af nydelsesmidler.

Sådanne oplysninger må i almindelighed ikke videregives til en anden forvaltningsmyndighed uden samtykke fra den, oplysningerne angår.

Opregningen i § 28, stk. 1, er ikke udtømmende, men angiver alene karakteren af de forhold, der gør, at en oplysning må anses for at være om rent private forhold. Ved afgørelsen af, om en oplysning vedrører rent private forhold eller blot i øvrigt skal behandles som fortrolig, skal der lægges vægt på, om oplysningen på samme måde som i de ovenfor nævnte tilfælde direkte afslører særligt følsomme forhold i forbindelse med den pågældendes privatliv. Således vil f.eks. oplysninger om interne familieforhold, herunder om separations- og skilsmisseforhandlinger, adoption og ulykketilfælde i almindelighed være af rent privat karakter.

Oplysninger om økonomiske forhold, arbejds- og ansættelsesmæssige forhold og boligforhold vil derimod ikke i almindelighed være af rent privat karakter. Sådanne oplysninger vil normalt blot være almindeligt fortrolige, og kan efter bestemmelsen i § 28, stk. 3, videregives til en anden forvaltningsmyndighed, hvis oplysningen må antages at være af væsentlig betydning for den anden myndigheds virksomhed.

Oplysninger om rent private forhold kan i et vist omfang videregives også uden samtykke. Reglerne herom er fastsat i § 28, stk. 2, nr. 2-4.

Efter bestemmelsen i § 28, stk. 2, nr. 2, kan oplysninger videregives, hvis det følger af lovgivningens særlige regler om oplysningspligt, f.eks. bistandslovens § 17 og §§ 19-20. En forvaltningsmyndighed, som er i besiddelse af meget følsomme oplysninger, er derfor både berettiget og forpligtet til at videregive sådanne oplysninger til en anden forvaltningsmyndighed, når den anden forvaltningsmyndighed fremsætter krav herom med særlig hjemmel i lovgivningen.

Det følger endvidere af bestemmelsen i § 28, stk. 2, nr. 3, at en forvaltningsmyndighed vil være berettiget til at videregive meget følsomme oplysninger til en anden forvaltningsmyndighed, når videregivelsen sker til varetagelse af private eller offentlige interesser, *der klart overstiger hensynet til de interesser, der begrunder hemmeligholdelse*, herunder hensynet til den, oplysningen angår. Videregivelse af fortrolige oplysninger efter denne bestemmelse må således kun ske, når der er et klart værdispring mellem på den ene side hensynet til de interesser, der begrunder hemmeligholdelsen selv over for andre myndigheder, og på den anden side afgørende modhensyn til enten private eller offentlige interesser.

3.2. Nærmere om SSP-samarbejdet

SSP-samarbejdet blev indledt i 1975, da Det kriminalpræventive Råd nedsatte et centralt SSP-udvalg. Udvalget fik til opgave at forebygge børne- og ungdomskriminalitet i samarbejde med kommunernes social- og sundhedsforvaltninger, skole-, fritidsforvaltninger og det lokale politi. Rådets SSP-udvalg fremlagde i 1977 et forslag til en forebyggende indsats på dette område, og det er i dag taget i brug i ca. 230 af landets kommuner.

Det lokale SSP-samarbejde er meget forskelligt organiseret i kommunerne. Der findes ofte et *SSP-udvalg* på chefniveau, visse steder også med politisk deltagelse, et forum for sagsbehandlere benævnt *SSP-støttegruppe* eller lignende og et eller flere problemorienterede projekter. I SSP-udvalg og SSP-støttegrupper er der repræsentanter for social- og sundhedsforvaltningen og dens institutioner, skole-, kultur- og fritidsforvaltningen og politiet.

Siden 1980 er der arbejdet på at udvikle det problemorienterede projektarbejde, som har karakter af et tværfagligt samarbejde, kombineret med direkte opsøgende arbejde. Arbejdet forudsætter åbne og fleksible arbejdsformer med stor uafhængighed for projektmedarbejderne. De lokale SSP-udvalg havde tidligere alene til formål at etablere et tværfagligt samarbejde med henblik på iværksættelse af generelt forebyggende initiativer. En række steder har SSP-samarbejdet haft mulighed for at virke i længere tid med et godt resultat. Det har derfor været naturligt at udbygge samarbejdet til også at omfatte løsningen af de problemer, som bestemte særligt kriminalitetstruede børn eller unge har.

3.3. Forvaltningslovens betydning for SSP-samarbejdet

Et af hovedformålene bag SSP-samarbejdet er at give socialforvaltningerne, skoleforvaltningerne og politiet lejlighed til mere generelt at drøfte mulighederne for at gennemføre en fælles indsats i bydele eller boligområder, hvor der er konstateret stigende kriminalitet og sociale problemer blandt børn og unge.

I det omfang, drøftelserne af disse spørgsmål sker, uden at man berører særlige forhold vedrørende bestemte (identificerede) børn og unge, får reglerne i forvaltningslovens § 28 ingen betydning. Oplysninger om de generelle initiativer, der bliver taget på det sociale område, herunder oplysninger om vedtagne sociale udbygningsplaner, og oplysninger om indsatsen på det kriminalpræventive område er ikke omfattet af §§ 28-32. Man kan således i forbindelse med SSP-samarbejdet frit drøfte, hvilken indsats de enkelte myndigheder kan gøre, f.eks. i et bestemt boligområde. Der kan være tale om etablering af ungdomsklubber, iværksættelse af eller særlig støtte til idrætsarbej-

de, udvidelse af skolens tilbud om forskellige former for alternativ undervisning og lignende.

Forvaltningslovens videregivelsesregler har imidlertid betydning for den form for kriminalpræventivt arbejde, der koncentrerer indsatsen over for bestemte ungdomsgrupper eller bestemte børn eller unge.

Reglerne i forvaltningsloven om videregivelse af oplysninger mellem myndigheder bygger på det grundlæggende princip, at fortrolige oplysninger aldrig må videregives eller indhentes, når det ikke er nødvendigt for de offentligt ansattes udførelse af deres opgaver.

Medarbejdere, der har kendskab til de unges eller deres forældres rent private forhold, må derfor nøje overveje, om det i SSP-samarbejdet om en bestemt ung eller gruppe af unge er nødvendigt at fortælle om de pågældendes personlige forhold for at give de øvrige deltagere i SSP-samarbejdet et billede af de unges situation.

Findes det at være af væsentlig betydning at videregive oplysningerne, må der efter de nugældende regler tages stilling til, om oplysningerne er af almindelig fortrolig karakter, eller om der er tale om meget følsomme personoplysninger, der er omfattet af forvaltningslovens § 28, stk. 1.

Der er efter bestemmelserne i § 28 ikke noget til hinder for, at man i forbindelse med SSP-samarbejdet drøfter visse af de forhold, der kan være årsagen til børnenes eller de unges problemer. Man kan f.eks. godt i forbindelse med samarbejdet drøfte de pågældendes uddannelses- og beskæftigelsesforhold, familiernes økonomiske forhold, boligforholdene m.v., når det er af betydning for at hjælpe de pågældende på den rigtige måde. Det følger af forvaltningslovens § 28, stk. 3.

Forvaltningslovens § 28, stk. 1, om de meget følsomme oplysninger har navnlig betydning for SSP-samarbejdet i de tilfælde, hvor man inden for SSP-samarbejdets rammer finder det nødvendigt også at videregive oplysninger om den enkelte unges eller det enkelte barns og familiernes privatliv, herunder oplysninger om eventuelle spiritusproblemer, sygdomsforhold, væsentlige sociale problemer og lignende. Det samme gælder oplysninger om de pågældendes problemer med kriminalitet.

Med hensyn til oplysningerne om rent private forhold er det efter forvaltningslovens § 28, stk. 1, normalt en forudsætning for, at udvekslingen af oplysningerne kan finde sted i forbindelse med SSP-samarbejdet, at den, oplysningerne angår, har givet *skriftligt samtykke*.

I retsplejeloven og bistandsloven findes der enkeltstående bestemmelser, som giver mulighed for, at myndighederne uden samtykke i et vist omfang kan

søge at løse kriminalitetstruede børn og unges problemer.

Det følger f.eks. af retsplejelovens § 752, stk. 2, at politiet så vidt muligt skal underrette kommunalbestyrelsen, inden der foretages afhøring af en sigtet under 18 år, og sagen angår en straffelovsovertrædelse eller anden alvorligere kriminalitet. En repræsentant for kommunalbestyrelsen skal også have adgang til at overvære afhøringen.

Efter bistandslovens § 17 vil politiet efter begæring være forpligtet til at videregive alle de oplysninger vedrørende de strafbare forhold, som er nødvendige for, at kommunen kan tage stilling til, hvilke foranstaltninger der skal iværksættes efter bistandsloven. I dette tilfælde viger reglerne i forvaltningslovens § 28, jf. bestemmelsen i § 28, stk. 2, nr. 2.

Efter bistandslovens § 19 kan socialministeren fastsætte regler, hvorefter personer, der udfører offentlig tjeneste, skal underrette de sociale myndigheder, såfremt de får kendskab til, at en person skønnes at have behov for social bistand. Bemyndigelsen er udnyttet i bekendtgørelse nr. 889 af 11. december 1986.

Bestemmelserne i retsplejeloven sigter efter deres ordlyd på bestemte situationer og kan således ikke danne grundlag for videregivelse af oplysninger i forbindelse med SSP-samarbejdet. Bistandslovens regler forudsætter enten en henvendelse fra kommunen til politiet efter § 17, eller at der er tale om, at barnet eller den unge er særligt udsat. Ingen af bestemmelserne giver den fornødne hjemmel til i almindelighed at gennemføre et tværfagligt samarbejde mellem politiet, kommunen og den pågældende skole om løsnings af en konkret kriminalpræventiv opgave.

3.4. Ændringer af den sociale styrelseslov foretaget i juni 1989

Ved lov nr. 389 af 7. juni 1989 om ændring af den sociale styrelseslov samt forskellige lovbestemmelser om det sociale udvalg er der inden for det sociale område foretaget nogle væsentlige ændringer, som også har betydning for SSP-samarbejdet. Ændringerne betyder, at der inden for kommunalforvaltningen nu uden samtykke kan videregives oplysninger også af fortrolig karakter mellem ansatte, der virker inden for såvel det sociale område som undervisningsområdet. Ændringen indebærer dog ikke, at oplysninger frit kan videregives mellem kommunen og den enkelte folkeskole.

3.5. Baggrunden for forslaget og forslagets nærmere indhold

I forbindelse med gennemførelsen af forvaltningsloven var Justitsministeriet opmærksom på, at der,

især for så vidt angår videregivelse af oplysninger, var behov for at foretage en nærmere præcisering af reglernes anvendelse på SSP-samarbejdet. Justitsministeriet udarbejdede på den baggrund et notat af 11. december 1986 om forvaltningslovens betydning for SSP-samarbejdet. Notatet blev udsendt til politiet og de sociale myndigheder. Justitsministeriet anførte i notatet blandt andet, at den konkrete afvejning, der efter bestemmelsen i § 28, stk. 2, nr. 3, skal foretages, kunne føre til, at hensynet til den unge eller forældrenes interesse i, at oplysningerne ikke videregives, måtte vige for hensynet til den unges tarv, herunder den unges fremtid.

Folketingets Ombudsmand redegjorde i slutningen af december 1988 over for Københavns Kommune og Det kriminalpræventive Råd nærmere for sin opfattelse af forvaltningslovens betydning for SSP-samarbejdet, jf. ombudsmandens beretning for 1988, side 233 ff.

Ombudsmanden gav bl.a. udtryk for, at oplysningerne efter bestemmelsen i § 28, stk. 2, nr. 3, kun må videregives uden samtykke, hvis barnet eller den unge er stærkt truet, og at truslen bedre vil kunne afværges gennem SSP-samarbejdet end ved en målrettet indsats fra de sociale myndigheders side. Det var samtidig ombudsmandens opfattelse, at forvaltningsloven måtte forstås således, at barnets eller den unges problemer i almindelighed skulle løses gennem en målrettet indsats fra socialforvaltningen, og at videregivelse uden samtykke derfor som altovervejende hovedregel ikke burde ske i forbindelse med SSP-samarbejdet. Ombudsmanden understregede også, at samtykke efter § 28, stk. 2, normalt skulle være skriftligt. Han delte således ikke Justitsministeriets opfattelse, hvorefter SSP-samarbejdets karakter i almindelighed førte til, at kravet om skriftlighed kunne fraviges.

Der er herefter over for Justitsministeriet blevet udtrykt ønske om, at det i forbindelse med et lovgivningsinitiativ sikres, at SSP-samarbejdet ikke kommer i fare. Blandt andre har Foreningen af Politimestre i Danmark over for Justitsministeriet fundet anledning til at pege på de vanskeligheder for en konkret kriminalpræventiv indsats, der er opstået efter den meget restriktive fortolkning af forvaltningslovens videregivelsesregler, som ombudsmanden har lagt til grund.

Det er Justitsministeriets indtryk, at ombudsmandens udtalelse har givet anledning til megen usikkerhed hos de personer fra forskellige faggrupper, der er beskæftiget med konkret projektorienteret SSP-arbejde. Det er fra flere sider over for Justitsministeriet gjort gældende, at der navnlig i de nedennævnte situationer kan være behov for at kunne foretage en

mere fri drøftelse af børn og unges problemer på tværfagligt grundlag.

Inden en konkret kriminalitetsforebyggende indsats påbegyndes, er der behov for, at myndighederne helt uformelt kan udveksle visse foreløbige oplysninger om barnet eller den unges forhold for i det hele taget at få klarlagt, om der er grundlag og behov for en kriminalpræventiv indsats. Politiet bør også uden at indlede en egentlig sagsbehandling, hvorunder der indhentes samtykke fra forældre m.v., kunne give kommunens medarbejdere på skole- og socialområdet oplysninger om, at man har visse problemer med en bestemt gruppe af unge, som f.eks. begår mindre butikstyverier og hærværk. Hvis de pågældende unge ikke er kendt i den kommunale forvaltning, kan problemerne måske løses med nogle generelle kriminalpræventive tiltag. Er gruppen imidlertid også kendt i den kommunale forvaltning med hensyn til problemer i hjemmet og i skolen, bør forvaltningen have adgang til at give politiet og de andre myndigheder, som deltager i samarbejdet, nogle generelle oplysninger om problemernes karakter og omfang uden at påbegynde en egentlig sagsbehandling om hjælpeforanstaltninger efter bistandsloven. Myndighederne kan herefter i fællesskab vurdere, hvilke initiativer der vil være mest hensigtsmæssige for at hjælpe de pågældende børn og unge ud af de øjeblikkelige problemer omkring kriminalitet. Lovforslaget tilsigter at give myndighederne mulighed for at gennemføre sådanne drøftelser, uden at et samtykke fra de unge eller deres forældre til videregivelse af oplysningerne er nødvendigt.

Konstateres det, at der er tale om væsentlige sociale problemer, vil det være naturligt, at kommunen overtager sagen efter reglerne i bistandsloven om hjælpeforanstaltninger over for børn og unge.

Er problemerne ikke af en sådan karakter, at der er grundlag for at påbegynde en selvstændig, egentlig sagsbehandling efter bistandsloven, men problemerne findes egnede til at løses gennem et mere uformelt tværfagligt samarbejde, vil udgangspunktet efter lovforslaget være, at forældrene herefter inddrages i samarbejdet.

SSP-samarbejdet omkring børn og unge bygger på et princip om frivillighed. I langt de fleste tilfælde vil det derfor være naturligt og nødvendigt at inddrage forældrene i løsningen af barnets eller den unges problemer. Forældrene kan også fremover inddrages af såvel politiet som af medarbejderne på social- og skoleområdet, f.eks. efter et forældremøde på skolen eller i forbindelse med det almindelige sociale arbejde. Når forældrene inddrages, kan man i den forbindelse også få et samtykke fra forældrene til mellem myndighederne at drøfte familiens forhold. Da forældre-

ne inddrages i det tværfaglige samarbejde på helt frivilligt grundlag, vil der under hensyn til sagens karakter i almindelighed ikke være behov for et skriftligt samtykke. En mundtlig tilkendegivelse over for kommunen eller politiet om, at man er indforstået med, at myndighederne drøfter familiens problemer, vil efter de regler, som nu foreslås, normalt være tilstrækkeligt.

I visse tilfælde må det erkendes, at forældre til børn, som i en ganske ung alder kommer ind i kriminalitet, ikke kan overskue myndighedernes ønske om og behov for at samarbejde om løsningen af barnets problemer. Det kan f.eks. skyldes, at forældrene er angste eller problemfornægtende og måske nærer en dybtliggende mistillid til offentlige myndigheder. Det kan også skyldes, at forældrene befinder sig i en misbrugssituation, der gør dem ude af stand til at varetage barnets tarv. Man kan også tænke sig, at inddragelse af forældre til større børn vedrørende mindre problemer i visse tilfælde kan puste sagen unødigt op og skabe yderligere problemer for barnet. I disse tilfælde skal der efter lovforslaget ikke søges indhentet samtykke til videregivelse af de fornødne oplysninger.

Justitsministeriet har på den baggrund med lovforslaget ønsket at skabe en mere klar retstilstand, samtidig med at der gives myndighederne adgang til - uden samtykke fra den, oplysningerne angår - at drøfte bestemte børns og unges problemer som led i en kriminalitetsforebyggende indsats.

Adgangen hertil må dog undergives forskellige begrænsninger.

Hvis samarbejdet i SSP-udvalgene på grundlag af de foreløbige drøftelser eller senere viser, at der er tale om børn og unge med betydelige sociale problemer, vil lovforslaget ikke begrænse kommunens adgang til på ethvert tidspunkt at rejse en sag om hjælpeforanstaltninger efter bistandsloven og herefter benytte sig af adgangen til at iværksætte særlige sociale støtteforanstaltninger uden for SSP-regi.

Videregivelsen af oplysninger i forbindelse med det kriminalitetsforebyggende samarbejde må ikke skade de pågældende myndigheds klientforhold. Der er derfor i lovforslaget alene givet myndighederne mulighed for at videregive oplysninger. Det er ikke tanken, at myndighederne skal være forpligtet til at udveksle oplysninger. En udtrykkelig bestemmelse herom er indsat i forslaget som § 115 b, stk. 4. Bestemmelsen fraviger på dette punkt reglerne i forvaltningslovens § 31, hvorefter en myndighed, der er berettiget til at videregive oplysninger, også i almindelighed er forpligtet hertil, når oplysningerne har betydning for den anden myndigheds virksomhed.

Det er ligeledes understreget, at oplysningerne som led i et kriminalitetsforebyggende samarbejde ikke må videregives med henblik på politiets efterforskning af straffesager. Da der er tale om et tværfagligt samarbejde om faktisk forvaltningsvirksomhed, vil der heller ikke være noget krav om, at de oplysninger, som medarbejderne udveksler, skal noteres ned eller på anden måde indgå i en mere formel sagsbehandling.

Sker der videregivelse af fortrolige oplysninger i strid med de foreslåede regler, vil der være tale om et brud på tavshedspligten, som efter omstændighederne vil være omfattet af reglerne i straffelovens § 152.

3.6. Anvendelse af reglerne på andre områder

Der er, blandt andet på baggrund af drøftelser i Folketingets Retsudvalg om mulighederne for at begrænse omfanget af hustru- og samlevervold, indledt et vist samarbejde mellem politiet og de sociale myndigheder i sager vedrørende husspektakler og i tilholdssager efter straffelovens § 265. Formålet med dette samarbejde er blandt andet at fjerne årsagerne til hustruvold og børnemishandling m.v. ved at tilbyde en aktiv og socialt orienteret bistand til parterne på et så tidligt tidspunkt som muligt. Også i dette samarbejde er der i et vist omfang behov for udveksling af oplysninger. Det drejer sig navnlig om videregivelse af oplysninger fra politiet til socialforvaltningen om gentagne husspektakler af grovere karakter, som må antages at være socialt betingede. Da arbejdet navnlig sker med henblik på kriminalitetsforebyggelse, vil der ikke være noget til hinder for at anvende de foreslåede bestemmelser om udveksling af oplysninger også på dette samarbejde.

Der kan endelig også vise sig behov for udveksling af oplysninger i forbindelse med etableringen af en forsøgsordning med nye reaktioner over for unge lovovertrædere i form af de såkaldte ungdomskontrakter. Justitsministeriet har i indeværende folketingsamling planer om at fremkomme med forslag om en sådan forsøgsordning.

4. Advokatselskaber

4.1. Advokatrådets forslag

Efter den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 124 er det ikke tilladt for en advokat at have kontor i flere retskredse. Det er endvidere på grundlag af retspraksis fast antaget, at retsplejelovens regler om advokater forudsætter, at advokatvirksomhed udøves i personlig form, og at der derfor kun gennem lovgivning på området kan skabes mulighed for at drive advokatvirksomhed i selskabsform.

I en henvendelse til Justitsministeriet har Advokatrådet foreslået, at den gældende bestemmelse i rets-

plejelovens § 124 ophæves, og at der samtidig skabes grundlag for, at advokatvirksomhed kan udøves i selskabsform. Som begrundelse for forslaget har Advokatrådet henvist til, at der som følge af den stadigt mere komplicerede lovgivning og samfundsregulering i øvrigt er et stigende krav om specialisering inden for advokatfaget og dermed et øget behov for at kunne etablere sammenslutninger, der dækker mere end én enkelt retskreds. Dertil kommer, at den internationale udvikling og herunder navnlig udviklingen i EF må forudses at skabe et øget behov for sammenslutninger på internationalt plan.

De mest tidssvarende og hensigtsmæssige rammer for disse sammenslutninger vil efter Advokatrådets opfattelse være aktie- eller anpartsselskabsformen, der er udførligt reguleret i selskabslovgivningen, og som de fleste andre næringsdrivende, herunder bl.a. revisorer, frit kan vælge som rammer for deres virksomhed.

Advokatrådet peger i den forbindelse på, at det f.eks. i Sverige og Holland er tilladt at drive advokatvirksomhed i selskabsform, og at det i en række andre lande, herunder Norge, Storbritannien og Østrig, for tiden er under overvejelse at indføre adgang til at drive advokatvirksomhed i selskabsform.

Advokatrådets ønske om at kunne drive advokatvirksomhed i selskabsform er først og fremmest begrundet i strukturmæssige hensyn. Der vil derimod efter Advokatrådets opfattelse ikke generelt være skattemæssige fordele forbundet med at drive advokatvirksomhed i selskabsform. Det skyldes navnlig, at der ved gennemførelsen af skattereformen fra 1. januar 1987 blev skabt mulighed for, at advokatvirksomheder kan benytte den såkaldte virksomhedsordning. Denne ordning indebærer, at overskud, der opspares i virksomheden, foreløbig beskattes med en særlig virksomhedsskat på 50 pct., således at endelig beskatning som personlig indkomst først finder sted, når det opsparede overskud hæves. I forbindelse med finanslovsforliget for 1990 blev der imidlertid gennemført en nedsættelse af selskabsskatteprocenten fra 50 pct. til 40 pct., jf. lov nr. 889 af 29. december 1989 om ændring af forskellige skattelove m.v. Så længe denne retstilstand opretholdes, vil der derfor kunne være en vis skattemæssig fordel forbundet med at drive advokatvirksomhed i selskabsform.

Under henvisning til, at der på længere sigt kan opstå behov for koncerndannelse inden for området, har Advokatrådet foreslået, at der ved udformningen af reglerne om de begrænsninger i forhold til selskabslovgivningen i øvrigt, som efter Advokatrådets opfattelse bør gælde for advokatselskaber, tages højde for dette ønske. Ligeledes foreslås det, at der åbnes mulighed for, at selskabets aktier eller anpartar kan

besiddes af en fond, der alene har det erhvervsdrivende formål at drive advokatvirksomhed. Dermed vil der blive skabt mulighed for at vælge en virksomhedsform, der tilgodeser hensynet til at bevare kontinuitet og stabilitet i virksomheden, selv om der sker ændringer i kredsen af aktive deltagere, idet ændringerne i så fald ikke vil få finansielle følger for selskabet.

Der har tidligere i betænkning nr. 871/1979, afgivet af et udvalg nedsat af Justitsministeriet, været fremsat forslag om at åbne adgang til at drive advokatvirksomhed i selskabsform. Forslaget blev imidlertid ikke gennemført, bl.a. fordi Den Danske Dommerforening og præsidenterne for Københavns Byret og Århus By- og Herredsret i høringsudtalelser over betænkningen gav udtryk for betænkelighed ved dette forslag. Det frygtedes navnlig, at advokatens personlige ansvar og det særlige tillidsforhold, der er forbundet hermed, ville kunne forflygtiges, hvis der blev åbnet adgang til at drive advokatvirksomhed i selskabsform.

På denne baggrund har Advokatrådet foreslået, at der ved gennemførelsen af en lovændring vedrørende dette spørgsmål knyttes nogle betingelser til at udøve advokatvirksomhed i selskabsform, således at man derved kan sikre, dels at advokatvirksomheden uanset valget af virksomhedsform vil være uafhængig af interesser, der er advokatvirksomheden uvedkommende, dels at det særlige tillidsforhold mellem advokat og klient bevares. Advokatrådet har i den forbindelse understreget, at udøvelse af advokatvirksomhed i selskabsform ikke vil betyde nogen begrænsning i den enkelte advokats professionsansvar samt civilretlige og strafferetlige ansvar.

4.2. Retsplejerådets udtalelse

Retsplejerådet har efter anmodning fra Justitsministeriet den 5. oktober 1989 afgivet en udtalelse om forslaget. Retsplejerådet tilkendegiver i udtalelsen, at rådet ikke finder, at der er retsplejemæssige hensyn, der taler imod at gennemføre forslaget, og at de af Advokatrådet foreslåede betingelser for udøvelse af advokatvirksomhed i selskabsform efter Retsplejerådets opfattelse vil sikre, at der bag enhver advokatydelse vil stå en advokat, der er fuldt personligt ansvarlig for overholdelse af samtlige advokatpligter, selv om der åbnes adgang til at udøve advokatvirksomhed i selskabsform. Der henvises i øvrigt til Retsplejerådets udtalelse, der (uden bilag) er optrykt som bilag 1 til lovforslaget.

4.3. Forslag om udøvelse af advokatvirksomhed i selskabsform

a. Justitsministeriet kan tilslutte sig Retsplejerådets udtalelse og har således fundet det foreneligt med de retsplejemæssige hensyn, der ligger til grund for de gældende regler om udøvelse af advokatvirksomhed, at der bliver mulighed for at etablere advokatsammenslutninger i selskabsform. Det er herved anset at være af afgørende betydning, at adgangen til at udøve advokatvirksomhed i selskabsform undergives nogle begrænsninger, der skal sikre, at udøvelsen af advokatvirksomhed ikke på nogen måde fritager de i advokatselskabet virkende advokater for de særlige advokatpligter eller i øvrigt medfører nogen indskrænkning heri. Det må endvidere efter Justitsministeriets opfattelse anses for rigtigt og rimeligt, at advokatvirksomheder får mulighed for at kunne leve op til de krav og behov, der følger af den økonomiske, faglige og erhvervsmæssige udvikling på dette område.

På den baggrund foreslås den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 124 ophævet, og det foreslås samtidig, at der i en ny affattelse af § 124 indføres adgang til at drive advokatvirksomhed i selskabsform.

b. Efter forslaget skal advokatvirksomhed kun kunne udøves i selskabsform under nogle særlige betingelser. Det søges således gennem regler om, hvem der kan besidde aktier eller anpart i et advokatselskab, og gennem regler om, hvem der kan være medlemmer af bestyrelse og direktion, sikret, at selskabet i samme omfang som en personligt drevet advokatvirksomhed vil være uafhængig af interesser, der er advokatvirksomheden uvedkommende, og som kan være stridende mod klientens interesser. Det tillægges således stor betydning, at advokatvirksomheder ikke på grund af finansieringen af virksomhedernes kapitalgrundlag kan domineres af interesser, der ville kunne svække den generelle tillid til advokaters uafhængighed. Det foreslås endvidere, at selskabslovenes regler om hæftelsesforhold suppleres med en regel om, at den enkelte advokat, der har rådgivet eller i øvrigt ydet bistand til en klient, tillige hæfter med sin personlige formue for eventuelle krav fra klienten, der er opstået som følge af advokatens bistand. Udøvelse af advokatvirksomhed i selskabsform vil derfor ikke indebære nogen svækkelse af grundlaget for den enkelte advokats professionsansvar. Den enkelte advokat vil således i udøvelsen af sin virksomhed fortsat være undergivet reglerne om de særlige advokatpligter, selv om virksomheden udøves i selskabsform.

Ud over disse betingelser indeholder forslaget en bemyndigelse til justitsministeren til at fastsætte nærmere regler for udøvelse af advokatvirksomhed i selskabsform.

Det foreslås endvidere, at overtrædelse af de særlige regler for udøvelse af advokatvirksomhed i selskabsform kan straffes med bøde, samt at reglerne i retsplejelovens §§ 125-127 om de særlige advokatpligter samt reglerne om Advokatnævnets kompetence til at træffe afgørelse i disciplinærsager og i sager vedrørende salærklager tillige finder anvendelse for så vidt angår advokatselskaber.

c. I lovforslaget er der taget stilling til, under hvilke betingelser et selskab må udøve advokatvirksomhed.

Af forslaget følger endvidere, at andre juridiske personer end advokatselskaber ikke må udøve advokatvirksomhed.

Ved vurderingen af, om en juridisk person kan anses for at udøve advokatvirksomhed, vil det efter forslaget være afgørende, om de hensyn, der ligger bag de opstillede betingelser for etableringen af advokatselskaber, gør sig gældende i samme omfang for så vidt angår den virksomhed, som den pågældende juridiske person udøver. Det gælder navnlig behovet for at sikre advokatvirksomhedens uafhængighed. Det bemærkes i den forbindelse, at de rådsøgende til begrebet og titlen »advokat« traditionelt knytter en forventning om uafhængighed og dermed loyal varetagelse af klientens interesser.

Advokatvirksomhed kan med udgangspunkt i en retten for advokater til at udføre retssager for andre, jf. retsplejelovens § 131, beskrives som juridisk rådgivning og i forbindelse hermed økonomisk og anden rådgivning til klienten samt repræsentation af denne for domstolene og over for andre offentlige myndigheder og organisationer samt i retslige spørgsmål og tvister i øvrigt.

Efter »vinkelskriverloven«, jf. lovbekendtgørelse nr. 565 af 28. august 1986 om ydelse af juridisk bistand samt om incasso- og detektivvirksomhed m.v., er det endvidere kun advokater, der lovligt kan tilbyde juridisk rådgivning og bistand og annoncere med disse tjenesteydelser.

Afgørende for, om advokatvirksomheden reelt må anses for udøvet af en juridisk person, vil efter en gennemførelse af lovforslaget ikke alene være, om den er udøvet af en advokat, men vil tillige bero på *den ramme*, hvorunder den juridiske bistand ydes. Er den pågældende advokat således - f.eks. gennem en instruktionsbeføjelse fra en juridisk person eller på grund af en juridisk persons finansiering af virksomhedens kapitalgrundlag - afhængig af interesser, der er advokatvirksomheden uvedkommende, vil den juridiske person efter lovforslaget drive advokatvirksomhed.

Er en advokat ansat hos en juridisk person (et selskab, en forening m.v.) med det formål bl.a. at yde

den juridiske persons klienter, kunder eller medlemmer bistand i form af juridisk rådgivning og vejledning samt i tilknytning hertil at føre sager for administrative eller dømmende myndigheder for disse persongrupper, må den juridiske person efter lovforslaget anses for at drive advokatvirksomhed.

Højesteret har i en kendelse af 27. april 1989 (Ugeskrift for Retsvæsen 1989, side 591) taget stilling til, hvorvidt en advokat, der er ansat i en landboforening med det formål bl.a. at yde advokatbistand til foreningens medlemmer, har møderet for byretten. Den pågældende advokat var lønnet af foreningen og principielt undergivet instruktionsbeføjelse fra foreningens bestyrelse. Højesteret fandt, at retten til at give møde for byret og for Sø- og Handelsretten, der efter retsplejelovens § 132 tilkommer enhver advokat, ikke berøres af den pågældende advokats ansættelsesforhold.

Spørgsmålet om, hvorvidt landboforeningen kunne siges at udøve advokatvirksomhed (gennem den i foreningen ansatte advokat), blev ikke afgjort under sagen. Gennemføres dette lovforslag, vil det følge heraf, at der i et sådant tilfælde vil være tale om advokatvirksomhed, der kun må udøves af et advokatselskab efter lovens regler.

Efter det anførte vil en gennemførelse af lovforslaget således medføre, at en forening ikke vil kunne tilbyde sine medlemmer juridisk bistand som beskrevet ovenfor gennem en i foreningen ansat advokat, medmindre foreningen opfylder de betingelser, der efter lovforslaget stilles for at sikre advokatvirksomhedens uafhængighed.

Den mere begrænsede form for juridisk rådgivning og bistand, som traditionelt har været ydet af ikke-erhvervsdrivende landboforeninger, husmandsforeninger, fagforeninger og lignende, som et accessorium til foreningens øvrige serviceydelser over for dennes medlemmer, herunder f.eks. dokumentudfærdigelse, vil dog ikke blive berørt af forslaget. Vinkelskriverloven forbyder dog en egentlig markedsføring af sådanne accessoriske ydelser.

I øvrigt vil den virksomhed, der udøves af retshjælpsinstitutioner som f.eks. Københavns Rets hjælp, ikke blive berørt af forslaget.

Afgrænsningen i enkelte tilfælde må i øvrigt overlades til domspraksis, men der bør i tvivlstilfælde lægges vægt på, om en rådgivning har været baseret på det særlige tillidsforhold, der er kendetegnende for forholdet mellem en advokat og dennes klienter.

d. Den del af Advokatrådets forslag, der vedrører adgangen til at kunne etablere et advokatselskab, der ejes af en fond, er ikke medtaget i lovforslaget.

Baggrunden herfor er, at Justitsministeriet ikke har fundet tilstrækkelig begrundelse for at skabe hjem-

mel for, at fonde skal kunne eje aktier eller anpartar i advokatselskaber.

5. *Forhandling med og afhøring af døve, hørehæmmede, døvblevne og stumme*

Danske Døves Landsforbund og Landsforeningen for bedre Hørelse har over for Justitsministeriet givet udtryk for, at den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 149, stk. 5, om forhandling med og afhøring af døve, stumme og døvstumme efter organisationernes opfattelse ikke længere er tidssvarende.

Som følge af udviklingen inden for tegnsproget er tegnsproget blevet den foretrukne kommunikationsform for de personer, der har mistet hørelsen helt eller delvis, og som af den årsag har haft svært ved at tilegne sig det talte sprog. For at disse personer kan føle sig sikre på, at de ikke på grund af sprogvanskeligheder misforstår noget under en afhøring eller forhandling i retten eller hos politiet, foreslås det, at tolkebistand skal ydes af en uddannet tolk.

Der skal efter forslaget så vidt muligt altid medvirke en uddannet tolk ved forhandling med eller afhøring af *døve* eller *svært hørehæmmede*. Disse personer har allerede i en tidlig alder mistet hørelsen, og de har således haft meget svært ved at tilegne sig det talte sprog. De vil derfor ofte ikke være i stand til at forstå hverken skriftlige eller mundtlige fremstillinger.

Forhandling med og afhøring af personer, der først har mistet hørelsen helt (*døvblevne*) eller delvis (*hørehæmmede*), efter at talesproget er blevet dannet, skal efter forslaget så vidt muligt foregå under medvirken af en uddannet tolk, hvis den pågældende ønsker det.

Personer, der er *stumme*, men som har den fulde hørelse, vil ikke altid have haft behov for at lære tegnsprog. Efter forslaget skal afhøring af eller forhandling med en person, der er stum, derfor enten foregå ved skriftlige spørgsmål og svar eller, hvis vedkommende ønsker det, ved en uddannet tolk.

Derudover foreslås det, at de nævnte personer skal have mulighed for, at der under retsmøder kan medvirke en bisidder. Baggrunden for dette forslag er, at de organisationer, der repræsenterer de døve, døvblevne og hørehæmmede, har gjort opmærksom på, at de pågældende på grund af de sproglige vanskeligheder nemt kan misforstå en situation. Bisidderen, der kan være en døvekonsulent, tunghørekonsulent eller lignende, vil således ved sin tilstedeværelse kunne medvirke til at afværge eventuelle misforståelser.

Lovforslaget bygger på et udkast til ændring af retsplejelovens § 149, stk. 5, som Justitsministeriet har udarbejdet i samarbejde med Danske Døves Landsforbund og Landsforeningen for Bedre Hørelse. På tilsvarende måde er udarbejdet et udkast til cirkulæreskrivelse til domstolene og politiet vedrørende

tolkebistand til døve, hørehæmmede, døvblevne og stumme. Lovudkastet og udkastet til cirkulæreskrivelse har været sendt til høring hos præsidenterne for Østre og Vestre Landsret, Københavns Byret og retterne i Århus, Odense og Aalborg, Den Danske Dommerforening, Dommerfuldmægtigforeningen, Foreningen af Politimestre i Danmark, rigsadvokaten, rigspolitichefen, politidirektøren i København, Politifuldmægtigforeningen, Dansk Politiforbund, Dansk Kriminalpolitiforening, Advokatrådet, Socialministeriet, Institutionen for Døve, Statens Konsulentvirksomhed for Døve, Landsforeningen for Bedre Hørelse, Statens konsulentvirksomhed for Hørehæmmede og Døvblevne og Danske Døves Landsforbund.

6. *Økonomiske og administrative konsekvenser*

Den foreslåede udvidelse af området for dommers inhabilitet vil betyde en øget belastning af domstolene i personalemæssig, administrativ og økonomisk henseende.

Dette vil navnlig være tilfældet i de 67 af landets 82 retskredse, hvor der efter retsplejeloven kun er 1 dommer til at behandle straffesager. Ved disse embeder vil der skulle beskikkes en sættestemmer til at varetage domsforhandlingen i tilfælde, hvor der efter de foreslåede regler indtræder inhabilitet.

Efter retsplejelovens § 46 beskikkes sættestemmere for byretternes vedkommende af landsrettens præsident og i øvrigt af Højesterets præsident. Det kan oplyses, at der i 1988 efter de hidtil gældende regler blev beskikket sættestemmere i 127 sager.

Justitsministeriet er ikke i besiddelse af statistisk materiale vedrørende antallet af sager, som efter de foreslåede regler vil skulle behandles af en sættestemmer. Skønnet over antallet af disse sager er derfor forbundet med betydelig usikkerhed, men det må formentlig antages, at det årlige antal sættestemmersager vil stige til mellem 500 og 1.000 for hele landet.

Ved tilrettelæggelsen af administrationen af de ændrede regler må det efter Justitsministeriets opfattelse tillægges afgørende betydning, at de foreslåede regler i betydeligt omfang får konsekvenser for behandlingen af arrestantsager, der ifølge sagens natur ikke bør afvente berømmelse længere end højst nødvendigt. Det bør endvidere tillægges afgørende betydning, at ordningen får den fornødne smidighed i henseende til et svingende antal sager, og at ordningen kan gennemføres uden unødigt administration.

På denne baggrund foreslås det, at alle sættestemmersager fremover i muligt omfang varetages af dommere tilknyttet 5 af de største byretsembeder, således at der til disse embeder tilknyttes yderligere en dommer i bevillingsslørnummer 37 særligt med henblik på

varetagelse af sættemøderhvervet. Denne ordning vil muliggøre, at flere af embedets dommere i spidsbelastningsperioder vil kunne beskikkes som sættemøder. I det omfang, der i perioder er færre sættemødersager, vil de pågældende kunne deltage i den almindelige behandling af retssager ved ansættelsesembedet.

Justitsministeriet anslår, at de samlede meromkostninger til lønninger, transport, ophold m.v. vil udgøre i størrelsesordenen ca. 2,0 mio. kr. årligt. Dette beløb vil kunne afholdes af Justitsministeriets lovreserve på finansloven.

Lovforslaget skønnes ikke i øvrigt at indebære økonomiske eller administrative konsekvenser af væsentlig betydning for det offentlige.

7. Hørte myndigheder m.v.

Justitsministeriet har samtidig med fremsættelsen sendt lovforslaget til høring hos præsidenterne for Østre og Vestre Landsret, Københavns Byret og retterne i Århus, Odense og Aalborg, Den danske Dommerforening, Dommerfuldmægtigforeningen, Foreningen af Politimestre i Danmark, rigsadvokaten, rigspolitichefen, politidirektøren i København, Politifuldmægtigforeningen, Dansk Politiforbund, Dansk Kriminalpolitiforening, Advokatrådet, Det kriminalpræventive Råd, Amtsrådsforeningen, Kommunernes Landsforening, Foreningen af socialchefer i Danmark, Dansk Socialrådgiverforening, Danmarks Skolelederforening, Danmarks Lærerforening og Assurandør-Societetet.

Bemærkninger til lovforslagets enkelte bestemmelser

I bilag 2 til lovforslaget er de foreslåede bestemmelser i § 1, nr. 3-5, 8, 10-18 og 28 sammenholdt med de gældende regler. De foreslåede ændringer af mere (lov)teknisk karakter er således ikke medtaget i bilaget.

Til § 1

Til nr. 1.

Forslaget er en konsekvensændring som følge af tidligere godkendte stillingsoprettelser i Københavns Byret.

Til nr. 2 og 22.

Ved lov nr. 389 af 7. juni 1989 om ændring af den sociale styrelseslov og forskellige lovbestemmelser om det sociale udvalg blev det sociale udvalgs selvstændige kompetence ophævet, således at det er kommunalbestyrelsen, der træffer bestemmelse om kommunens virksomhed på det sociale og sundheds-

mæssige område og om fordelingen af opgaverne efter den sociale lovgivning. Tilsvarende ændringer blev gennemført med hensyn til amtskommunernes opgavefordeling på dette område.

Som følge heraf foreslås de bestemmelser i retsplejeloven, som fastsætter regler om underretning og tilkaldelse m.v. af det sociale udvalg ændret, således at retsplejelovens regler bringes i overensstemmelse med lovgivningen om kommunernes og amtskommunernes opgaver på det sociale område.

Forslaget omfatter bestemmelsen i retsplejelovens § 31, stk. 3, 1. pkt., om det sociale udvalgs adgang til at begære referatforbud i straffesager mod sigtede under 18 år, § 183, stk. 3, 2. pkt., om rettens tilkaldelse af en repræsentant for det sociale udvalg til at yde bistand under vidneafhøring af børn under 15 år, § 456 o, stk. 1, 2. pkt., om moderens adgang til i faderskabsager at møde med en medarbejder fra det sociale udvalg eller amtskommunens socialcenter, § 536, stk. 2, 1. pkt., om fogedrettens adgang til at tilkalde en repræsentant for det sociale udvalg til at varetage barnets tarv under sager om gennemførelse af forældremyndighed og samværsret, § 561, stk. 2, 1. pkt., om fogedrettens pligt til at underrette det sociale udvalg i tvangsauktionssager, og § 752, stk. 2, om politiets pligt til at underrette det sociale udvalg om afhøringer af sigtede under 18 år.

Til nr. 3.

Efter denne bestemmelse anses en dommer for inhabil ved domsforhandlingen, såfremt den pågældende dommer, inden domsforhandling begyndes, har truffet bestemmelse om varetægtsfængsling i medfør af retsplejelovens § 762, stk. 2. Endvidere foreligger inhabilitet, såfremt dommeren har afsagt kendelse, som tillader agentvirksomhed eller brevåbning og -standsning, jf. retsplejelovens § 754 a og § 781, stk. 3. Bestemmelserne om inhabilitet gælder ikke i de tilfælde, hvor domsforhandlingen ikke angår bedømmelsen af beviserne for tiltaltes skyld.

Om baggrunden for forslaget om, at bestemmelse om varetægtsfængsling i medfør af retsplejelovens § 762, stk. 2, medfører inhabilitet, også når beslutningen om fængsling tillige er begrundet i § 762, stk. 1, og uanset omfanget af fængslinger efter stk. 2, henvises til de almindelige bemærkninger til lovforslaget pkt. 2.1.-3.

Menneskerettighedsdomstolens afgørelse i Hauschildt-sagen lægger alene vægt på de afgørelser om varetægtsfængsling, som blev truffet, inden domsforhandling i byret og landsret blev indledt, uanset at klageren også henviste til de afgørelser, som var truffet under domsforhandlingen. Også af Højesterets afgørelse af 1. november 1989 (Ugeskrift for Retsvæsen

1990, side 13) fremgår det, at dommen må opfattes således, at det er bestemmelse om fængsling efter § 762, stk. 2, før domsforhandlingen, der har betydning for afgørelsen om inhabilitet.

Afgørelser om varetægtsfængsling under domsforhandling træffes som et led i denne og under medvirken af domsmænd.

Såfremt også afgørelser om varetægtsfængsling efter retsplejelovens § 762, stk. 2, under domsforhandlingen skulle medføre inhabilitet, ville det indebære, at en eller flere dommere, som ikke har overværet domsforhandlingen, skal tage stilling til, om mistanken mod den tiltalte (fortsat) er særlig bestyrket.

Forslaget til ny affattelse af retsplejelovens § 60, stk. 2, omfatter på denne baggrund ikke afgørelser om varetægtsfængsling i medfør af § 762, stk. 2, som træffes under domsforhandlingen.

Inhabilitet som følge af fængsling inden domsforhandlingen på grundlag af bestemmelsen i retsplejelovens § 762, stk. 2, foreligger, uanset om der er afsagt kendelse herom, eller fængsling er forlænget uden kendelse, jf. retsplejelovens § 767, stk. 1, 4. pkt., fordi sigtede ikke protesterer herimod.

For så vidt angår afgørelser, som tillader *agentvirksomhed*, og afgørelser om *brevstandsning og -åbning*, jf. § 754 a og § 781, stk. 3, vil disse ikke altid indebære en vurdering af, om der foreligger en særlig bestyrket mistanke om, at den person, som senere tiltales i sagen, er skyldig. Selv om dommerens afgørelse ikke tager stilling til, om en bestemt person kan anses for mistænkt, f.eks. fordi man på tidspunktet for en afgørelse om agentvirksomhed ikke er bekendt med, hvem der er ved at begå en lovovertrædelse, vil der foreligge inhabilitet ved domsforhandlingen. Om baggrunden herfor henvises til de almindelige bemærkninger under pkt. 2.4.b.

Inhabilitet som følge af tidligere trufne afgørelser i henhold til § 762, stk. 2, § 754 a og § 781, stk. 3, foreligger kun, hvis afgørelsen er truffet vedrørende det forhold, som nu foreligger til pådømmelse. Er tiltale for det forhold, der har begrundet indgreb efter § 762, stk. 2, § 754 a og § 781, stk. 3, frafaldet eller opgivet inden domsforhandlingen, skal dommeren ikke vige sit sæde.

Er det derimod de samme faktiske handlinger, der gav anledning til indgrebet, som skal bedømmes under domsforhandlingen, skal dommeren normalt vige sit sæde, uanset at forholdet ved tiltalerejsningen henføres under en anden straffebestemmelse end den, sigtelsen angik ved beslutningen om indgrebet.

Inhabilitet foreligger således også, hvis fængsling i medfør af § 762, stk. 2, er sket for overtrædelse af straffelovens § 288, stk. 2, om røveri af særlig farlig karakter, hvis der alene rejses tiltale for overtrædelse

af straffelovens § 288, stk. 1, om den mindre kvalificerede røveriforbrydelse, eller hvis retshåndhævelsesarrest besluttes på grundlag af en særlig bestyrket mistanke om røveri, og der senere kun rejses tiltale for tyveri og vold for det samme forhold.

Omvendt vil det kunne forekomme, at dommeren fængsler efter § 762, stk. 2, nr. 2, på grundlag af en særlig bestyrket mistanke om vold (og tyveri), mens anklagemyndigheden ved tiltalerejsningen fastholder, at forholdet bør bedømmes som røveri. Hvis den sigtede nægter røveri, men erkender vold og tyveri, er der ikke grundlag for at antage, at tiltalte kan rejse berettiget tvivl om dommerens upartiskhed under domsforhandlingen. Hvis den tiltalte i en sådan situation derimod i det hele nægter sig skyldig, f.eks. med oplysning om, at han slet ikke var på stedet for forbrydelsen, må dommeren som følge af sin forudgående afgørelse om fængsling anses for inhabil under domsforhandlingen.

Efter forslaget gælder bestemmelsen i § 60, stk. 2, ikke for sager, der behandles i medfør af retsplejelovens §§ 925 eller 925 a, eller hvis sagen vedrørende det forhold, som har begrundet indgreb som nævnt i 1. pkt., ikke omfatter bedømmelsen af beviserne for tiltaltes skyld.

Alle sager, der afgøres på grundlag af tiltaltes tilståelse, kan således behandles af den samme dommer, som har truffet afgørelse om fængsling efter § 762, stk. 2, eller afsagt kendelse om foranstaltninger som nævnt i § 754 a eller § 781, stk. 3. Dette gælder også de i § 925, stk. 6, nævnte tilståelsessager, hvor der bliver spørgsmål om anvendelse af særforanstaltninger over for f.eks. psykisk afvigende personer.

Endvidere foreligger der ikke inhabilitet i sager, der omfatter flere forhold, hvis det eller de forhold, som har givet anledning til f.eks. retshåndhævelsesarrest, erkendes, mens bevisbedømmelse kun skal foretages under domsforhandlingen med hensyn til lovovertrædelser, for hvilke der ikke er fængslet efter stk. 2. Denne undtagelsesbestemmelse vil dog kun kunne anvendes, såfremt dommerens afgørelser klart angiver, hvilke af flere sigtelser der har begrundet indgreb, som kræver særlig bestyrket mistanke.

Det følger endvidere af bestemmelsen om, at inhabilitet ikke opstår i sager, der ikke omfatter bedømmelsen af beviserne for tiltaltes skyld, at en landsdommer kan medvirke under behandlingen af en udmålingsanke, selv om den pågældende tidligere har medvirket ved afsigelsen af kendelse f.eks. om fængsling i medfør af § 762, stk. 2. Derimod kan en landsdommer ikke medvirke under domsforhandlingen i en nævningsag, hvis den pågældende inden domsforhandlingen har deltaget ved en beslutning om varetægtsfængsling efter stk. 2, uanset at afgørelsen om

skyldspørgsmålet træffes af nævningene. Da Højesteret ikke kan prøve bevisbedømmelsen vedrørende skyldspørgsmålet, vil inhabilitet ikke foreligge for Højesterets dommere.

Til nr. 4.

Bestemmelsen afløser den gældende bestemmelse i § 62, stk. 1, om andre omstændigheder, som er egnede til at vække tvivl om dommerens fuldstændige upariskhed.

Bestemmelsen i lovforslaget indeholder samme kriterium for inhabilitet som den gældende § 62, stk. 1, idet der kun er foretaget rent sproglige ændringer. På trods heraf tilsigter reglen i lovudkastet en udvidelse af området for inhabilitet i forhold til den gældende regel, idet bestemmelsen ud over at omfatte de omstændigheder, som i dag medfører inhabilitet efter § 62, stk. 1 (bortset fra inhabilitet som følge af tidligere afgørelser om retshåndhævelsesarrest), også skal omfatte en række særlige situationer, der kan foreligge i straffesager, og som i hidtidig retspraksis ikke har medført inhabilitet.

Denne omskrivning og omfortolkning af den gældende § 62, stk. 1, medfører således, at bestemmelsens anvendelsesområde udvides i straffesager.

Lovforslaget indebærer ikke ændringer for så vidt angår borgerlige sager.

Bemærkningerne i det følgende angår kun afgrænsningen af det område, hvor der efter fortolkningen af den gældende regel i § 62, stk. 1, ikke hidtil er statueret inhabilitet, dvs. det område, hvormed bestemmelsen udvides.

Det udvidede område for bestemmelsen omfatter kun tilfælde, hvor dommeren tidligere ved dom har truffet afgørelse i sager mod andre i samme sagskompleks. Endvidere omfatter bestemmelsen enkelte tilfælde, hvor dommeren ved dom tidligere har truffet afgørelse i den nu foreliggende sag.

Bestemmelsen omfatter derimod ikke tilfælde, hvor dommerens tidligere afgørelser vedrørende skyldspørgsmålet i det pågældende forhold er af foreløbig karakter.

Endvidere foreligger der ikke inhabilitet, hvis dommeren tidligere har afsagt domme i andre sager mod den tiltalte, heller ikke hvis der under bevisførelsen i den foreliggende sag henvises til den tidligere sag, f.eks. hvor fremgangsmåden ved et røveri i den foreliggende sag ligner fremgangsmåden i et tilsvarende forhold i den tidligere sag.

Inhabilitet vil derimod foreligge som følge af dommerens deltagelse i *ældende afgørelser i sager mod medgerningsmænd*, såfremt det ved afgørelsen er lagt til grund som bevist, at den tiltalte i den nu foreliggende sag har begået det forhold, han tiltales for.

Som eksempler kan nævnes tilfælde, hvor beviset mod en narkotikahandler føres ved vidneforklaringer fra hans aftagere, som af den samme dommer er dømt for køb af narkotika hos den nu tiltalte, eller hvor dommeren tidligere har deltaget i pådømmelsen af sager mod personer, der er dømt for (medvirken til) drab, og den foreliggende sag angår beviset for en medgerningsmands skyld, som agtes ført ved vidneforklaringer fra de tidligere dømte.

En dommer (eller domsmand) anses for inhabil, selv om den pågældende i den tidligere afgjorte sag stemte for frifindelse, hvis sagen som følge af de øvrige dommeres stemmer blev afgjort med domfældelse. Det bemærkes i den forbindelse, at der normalt ikke gives oplysning om dissenterende dommeres identitet.

Inhabilitet foreligger kun ved domsforhandlingen, og hvis sagen for så vidt angår det pågældende forhold ikke kan afgøres på grundlag af tilståelse. At dommeren ved strafudmålingen i sager mod personer, der har samvirket om lovovertrædelser, vil lægge vægt på, hvilken straf han har udmålt i de tidligere sager, medfører ikke inhabilitet.

Om denne del af lovforslaget henvises i øvrigt til de almindelige bemærkninger pkt. 2.4.c.

Efter lovforslaget er der ikke grundlag for, at en dommer viger sit sæde under domsforhandlingen som følge af, at den pågældende dommer tidligere har afsagt *kendelser om fængsling*, som alene er begrundet i retsplejelovens § 762, stk. 1, der kun kræver begrundet mistanke.

Heller ikke dommerens afgørelser, som godkender *legemsindgreb, ransagning, beslaglæggelse eller andre foreløbige indgreb* under efterforskningen, vil medføre dommerens inhabilitet under domsforhandlingen. Det samme gælder dommerens afgørelse inden domsforhandlingen om opretholdelse af politiets *inddragelse af førerretten i færdselssager*, hvor betingelserne for ubetinget frakendelse af førerretten skønnes at foreligge, jf. færdselslovens § 130.

Tilsvarende retningslinier gælder med hensyn til afgørelser om *foreløbig frakendelse af andre rettigheder* under en straffesags behandling, f.eks. retten til at udøve virksomhed, som kræver en særlig offentlig autorisation eller godkendelse, jf. straffelovens § 79, stk. 4.

En påstand om, at en langvarig fængsling skal have indflydelse på straffens størrelse, er ikke tilstrækkelig til at medføre inhabilitet, heller ikke hvis afgørelsen er truffet efter § 762, stk. 2, ligesom dommerens forudgående vurdering af den forventede straf ved fængsling efter § 762, stk. 2, nr. 1 eller nr. 2, ikke medfører inhabilitet ved afgørelsen af straffens størrelse.

under en tilståelsessag eller ved landsrettens eller Højesterets behandling af en udmålingsanke.

For så vidt angår *straffesager, der genoptages* efter bestemmelserne i retsplejelovens § 976 og § 977, gælder reglen i retsplejelovens § 983, 3. pkt., hvorefter ingen dommer, nævning eller domsmand, som har gjort tjeneste under den tidligere sag, må medvirke under den nye domsforhandling. En tilsvarende regel gælder ikke, hvis genoptagelse tillades i medfør af bestemmelsen i retsplejelovens § 987, der giver adgang til at genoptage en sag til ny forhandling i visse tilfælde, hvor tiltalte er dømt som udebleven, eller hvor en ankesag er afvist som følge af tiltaltes udeblivelse eller manglende mulighed for at forkynde stævning eller anlageskrift for ham. Begæring om genoptagelse skal i disse tilfælde fremsættes over for den ret, der har pådømt sagen eller afvist anken, og ny domsforhandling foregår ligeledes ved denne ret.

I disse tilfælde er der ikke grundlag for at rejse tvivl om dommerens eller dommernes habilitet under den nye domsforhandling, som ikke sker på grundlag af usikkerhed om, hvorvidt den tidligere dom er urigtig, men som følge af en vurdering af, hvorvidt tiltalte kan godtgøre at have haft rimelige grunde til at udeblive ved den tidligere domsforhandling. Inhabilitet i disse tilfælde følger således ikke af bestemmelsen i lovforslagets § 61.

Om tilfælde, hvor en landsretsdom i en nævningesag ophæves af Højesteret og hjemvises til fornyet domsforhandling, er det i retsplejelovens § 961, stk. 3, bestemt, at ingen af de nævninge, som deltog i den tidligere domsforhandling, må medvirke. Skal der i tilfælde af hjemvisning finde en ny domsforhandling sted, bør heller ikke de domsmænd eller juridiske dommere, som har medvirket ved en tidligere domsforhandling i byret eller landsret, efter lovforslaget deltage i den ny domsforhandling. Derimod er der ikke grundlag for, at de tidligere medvirkende dommere og domsmænd viger deres sæde i tilfælde, hvor hjemvisningen ikke indebærer ny domsforhandling (dvs. hvor hjemvisningen ikke omfatter den til grund for dommen liggende behandling), men f.eks. blot er sket med henblik på, at den oprindelige doms begrundelse udbygges, så den opfylder kravet om begrundelse af domme i straffesager.

Sager om *erstatning i anledning af strafferetlig forfølgning* kan, hvis erstatningskravet ikke imødekommes af anklagemyndigheden, indbringes for retten. Kravet skal som udgangspunkt indbringes for den byret, som har pådømt straffesagen, jf. retsplejelovens § 1018 f, stk. 1. Denne bestemmelse medfører, at det ofte vil være den samme dommer, som har dømt i en eventuel straffesag, der skal behandle sagen om erstatning. I visse tilfælde skal domsmænd medvirke

ved rettens behandling af erstatningskrav i anledning af strafferetlig forfølgning, jf. § 1018 f, stk. 4. Ifølge forarbejderne til bestemmelsen bør sagen i de tilfælde, hvor erstatningskravet udspringer af, at den erstatningssøgende er blevet frifundet, så vidt muligt behandles under medvirken af de domsmænd, som har deltaget i byrettens behandling af straffesagen. Der henvises til Folketingstidende 1977-78, tillæg A, sp. 2405.

I de tilfælde, hvor der under rettens behandling af erstatningssagen skal tages stilling til, om den sigtede selv har givet anledning til foranstaltningerne, og om erstatning som følge heraf skal nedsættes eller bortfalde, jf. § 1018 a, stk. 3, bør det dog ikke være den dommer og de domsmænd, som medvirkede ved straffesagens behandling, der tager stilling til erstatningsspørgsmålet, såfremt denne domstol fandt den erstatningssøgende skyldig, mens landsretten frifandt. I sådanne situationer vil der foreligge inhabilitet efter forslaget til § 61. Angår erstatningssagen derimod f.eks. kun spørgsmålet om, hvorvidt et bestemt krav kan anses for dokumenteret, foreligger der ikke inhabilitet.

Til nr. 5.

Bestemmelsen afløser de gældende bestemmelser i §§ 61 og 62 om pligten og kompetencen til at træffe afgørelse om inhabilitet. Der er ikke ved denne sammenskrivning af bestemmelserne tilsigtet realitetsændringer.

Til nr. 6 og 19.

De foreslåede ændringer af henvisningerne til bestemmelserne i §§ 60-62 er en følge af forslagene under nr. 3-5 om en ændret udformning og rækkefølge af bestemmelserne om dommeres habilitet.

Til nr. 7.

Som § 115 b foreslås indsat en bestemmelse om videregivelse af oplysninger i forbindelse med kriminalitetsforebyggende samarbejde. Om baggrunden for bestemmelsen henvises til de almindelige bemærkninger pkt. 3.

Efter *stk. 1* kan politiet, når det må anses for nødvendigt af hensyn til det kriminalitetsforebyggende samarbejde, videregive oplysninger om enkeltpersoners rent private forhold til andre offentlige myndigheder.

Efter *stk. 2* kan andre myndigheder i samme omfang som nævnt i stk. 1 til politiet videregive oplysninger om enkeltpersoners rent private forhold. Der er dog ingen pligt til det, jf. stk. 4. Det er præciseret, at oplysninger i forbindelse med det kriminalitetsforebyggende samarbejde ikke efter denne bestemmelse

må videregives med henblik på efterforskningen af straffesager. Bestemmelsen er således ikke til hinder for, at de kommunale medarbejdere m.v. uden for SSP-samarbejdet rammer som hidtil kan anmelde strafbare forhold til politiet.

Da selvejende institutioner, som ikke har karakter af offentlige myndigheder, og derved ikke er omfattet af forvaltningsloven, i et vist omfang er inddraget i SSP-samarbejdet, foreslås det i *stk. 3*, at der i samme omfang som nævnt i *stk. 1* og *stk. 2* kan ske udveksling af oplysninger mellem myndighederne og de selvejende institutioner. Det er også her en forudsætning, at oplysningerne kun udveksles som led i et kriminalitetsforebyggende samarbejde.

I *stk. 4* er der indsat en bestemmelse, hvorefter en myndighed, selv om myndigheden er berettiget til at videregive oplysningerne, altid kan undlade videregivelse, hvis det findes betænkeligt. Herved sker en fravigelse af reglerne i forvaltningslovens § 31.

Til nr. 8.

Den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 124, hvorefter en advokat ikke må have kontor i flere retskredse, foreslås ophævet. Der henvises til de almindelige bemærkninger pkt. 4.

Forslaget til den ændrede affattelse af § 124 indebærer, at der i retsplejeloven skabes hjemmel for at kunne drive advokatvirksomhed i aktie- og anpartsselskabsform. Disse advokatselskaber vil herefter gennem de i eller for selskabet virkende advokater kunne udøve advokatvirksomhed. Derimod vil selskabet som sådant ikke kunne opnå beskikkelse som advokat og vil derfor f.eks. ikke kunne optræde som advokat for en klient.

Efter *stk. 1* må advokatselskaber kun etableres i aktie- eller anpartsselskabsform, og man vil således efter lovforslaget ikke kunne anvende f.eks. et kommanditselskab som rammen for en advokatvirksomhed. Muligheden for som efter den gældende retstilstand at drive advokatvirksomhed i personlig form eller som et interessentskab, hvor samtlige deltagende interessenter arbejder som advokater i virksomheden, berøres ikke af forslaget.

Et selskab, der driver advokatvirksomhed, må efter forslaget ikke tillige drive anden form for virksomhed. På den baggrund foreslås det, at advokatvirksomheden over for omverdenen gennem sit navn klart skal tilkendegive, at virksomheden drives i selskabsform, og at der er tale om et advokatselskab.

Bestemmelsen i *stk. 2* indebærer, at en advokat, der driver advokatvirksomhed i selskabsform, hæfter personligt og solidarisk med selskabet for enhver forpligtelse og ethvert ansvar, der udspringer af den pågældende advokats rådgivning og sagsførelse m.v.,

uanset om aftalen formelt er indgået mellem klienten og selskabet. Derudover hæfter advokatselskabet i overensstemmelse med reglerne i selskabslovgivningen med sin formue for kravet. Den enkelte advokat vil derfor, selv om han som ansat eller medejer udøver sin advokatvirksomhed gennem et advokatselskab, personligt være fuldt ansvarlig for den bistand, han yder. Den klient, som har lidt et tab som følge af f.eks. fejlagtig rådgivning, vil herefter kunne rette sit erstatningskrav såvel mod det advokatselskab, som klienten har kontraheret med, som mod den eller de advokater, der har behandlet sagen og ydet klienten rådgivning. De øvrige ejere af selskabet vil derimod ikke hæfte personligt, men alene med deres indskud i selskabet.

Bestemmelsen indeholder i *stk. 3* en begrænsning af den kreds, der kan besidde aktier eller anparter i et advokatselskab. Baggrunden for disse regler er ønsket om at sikre, at det personlige tillidsforhold, der består mellem klient og advokat, og som hviler på den enkelte advokats uafhængighed og loyale varetagelse af klientens interesser, ikke afsvækkes som følge af, at advokaten virker i et advokatselskab.

Efter bestemmelsen vil det således kun være bestallingshavende advokater, der aktivt driver advokatvirksomhed, som gennem ejerskab kan øve indflydelse på driften af et advokatselskab. Det er endvidere et krav, at aktionæren eller anpartshaveren gennem sin virksomhed er tilknyttet det pågældende advokatselskab enten direkte eller gennem virke i dets moder- eller datterselskab. Derudover er der mulighed for, at et advokatselskabs aktier eller anparter kan ejes af et andet advokatselskab.

Begrænsningen i kredsen af de personer, der kan være medlem af bestyrelsen for et advokatselskab, jf. *stk. 4*, tilsigter ligeledes at varetage hensynet til selskabets uafhængighed af uvedkommende interesser. Disse begrænsninger medfører dog ingen ændring i forhold til selskabslovenes regler om medarbejders adgang til at vælge bestyrelsesmedlemmer.

Den daglige ledelse af advokatselskabet, der forestås af direktionen, kan efter forslaget alene varetages af personer, der gennem virke som advokat i det pågældende selskab er tæt knyttet til virksomheden.

Justitsministeren kan efter *stk. 5* fastsætte nærmere regler om en advokats adgang til at beholde aktier eller anparter i et advokatselskab i tilfælde, hvor advokaten på grund af sygdom eller alder har deponeret sin beskikkelse, samt regler for fremgangsmåden ved afhændelse af aktier eller anparter i tilfælde af dødsfald. Advokatrådet har i den forbindelse foreslået, at der fastsættes en regel om, at dødsboet efter en aktionær kan beholde afdødes aktie- eller anpartsbesid-

delse i et kortere tidsrum efter dødsfaldet, således at dødsboet får en rimelig afviklingsfrist.

Justitsministeren bemyndiges endvidere til at udstede nærmere regler for advokatselskaber. Denne bestemmelse giver mulighed for, at der som foreslået af Advokatrådet bl.a. fastsættes regler om, at aktierne eller anparterne skal lyde på navn, og at disse ikke kan være omsætningspapirer. Da der i stk. 3 er opstillet nogle særlige begrænsninger med hensyn til, hvem der kan besidde aktier eller anparter i et advokatselskab, vil der formentlig være behov for at fastsætte nærmere regler om fremgangsmåden ved afhændelse af aktier eller anparter, om udøvelse af stemmeret for aktien eller anparten og om likvidation af selskabet. Med henblik på at undgå omgåelse af reglerne om, hvem der kan eje aktier- eller anparter, bør der formentlig også i bekendtgørelsesform fastsættes regler om selskabets adgang til at udstede gældsbreve, som vil kunne ombyttes til aktier eller anparter i selskabet (konvertible gældsbreve).

Efter bestemmelserne i *stk. 6 og 8* kan en advokat eller et advokatselskab pålægges straf af bøde ved overtrædelse af reglerne i *stk. 1, 3 eller 4*. Ligeledes kan der efter *stk. 7* i de forskrifter, der udstedes i medfør af *stk. 5*, fastsættes bestemmelser om bødestraf for en advokats eller et advokatselskabs overtrædelse af regler i forskrifterne.

Til nr. 9.

Forslaget medfører, at reglerne om de særlige advokatpligter i §§ 125 og 126 samt reglerne om advokaters pligter med hensyn til behandling af betroede midler (klientkontoreglerne, § 127) også gælder for advokatselskabet som sådan.

Til nr. 10.

Det foreslås, at Advokatrådets tilsynspligt og adgang til at indklage en advokat for Advokatnævnet tillige finder anvendelse for advokatselskaber.

Til nr. 11.

Bestemmelsen i retsplejelovens § 146 fastlægger Advokatnævnets kompetence til at træffe afgørelse vedrørende klager over en advokats salærberegning. Det foreslås, at Advokatnævnet også skal have kompetence til at træffe afgørelse vedrørende et advokatselskabs salærberegning, og forslaget indebærer endvidere, at en klage kan indbringes for den advokatkreds, hvor advokatselskabet har sit kontor. Har advokatselskabet flere kontorer, vil klagen kunne indbringes for advokatkredsen, hvor det kontor, der har udstedt regningen, er beliggende.

Til nr. 12-17.

Retsplejeloven indeholder i § 147 b-e regler om Advokatnævnets kompetence til at træffe afgørelse i disciplinærsager vedrørende advokater samt regler om advokatens adgang til at indbringe Advokatnævnets afgørelse for landsretten. Disse disciplinærsager vedrører overtrædelse af de særlige advokatpligter, der er fastsat dels i retsplejeloven og bekendtgørelser udstedt i medfør af denne, dels i den af Justitsministeriet godkendte Vedtægt for Det danske Advokatsamfund og Advokatsamfundets regler for god advokatskik og kollegialitet m.v.

Disse regler indeholder bl.a. bestemmelser om god advokatskik, herunder regler om annoncering og anvendelse af firmanavn.

Den enkelte advokat vil fortsat, selv om advokaten udøver sin virksomhed i selskabsform, kunne indklages for Advokatnævnet. Forslaget indebærer, at klager over selskabet som sådant tillige vil kunne indbringes for Advokatnævnet efter disse regler. Der vil navnlig i tilfælde, hvor reglerne om anvendelse af firmanavn og reglerne om annoncering overtrædes, samt hvor klientkontoreglerne ikke overholdes, kunne tænkes at være behov for at kunne klage over selskabet som sådant. Der vil endvidere efter forslaget ikke være noget til hinder for, at såvel selskabet som den advokat, der direkte har givet anledning til klage, indbringes for Advokatnævnet.

Det foreslås i den forbindelse, at reglen i § 147 c, stk. 1, hvorefter Advokatnævnet kan give en advokat en advarsel eller pålægge denne en bøde på indtil 50.000 kr., tillige skal finde anvendelse for advokatselskaber. I den forbindelse foreslås beløbsgrænsen samtidig forhøjet til 200.000 kr. Bestemmelsen i § 147 c, stk. 2, 1. pkt., hvorefter en advokat kan pålægges tvangsbøder, foreslås ligeledes ændret, således at den også omfatter advokatselskaber.

Advokatnævnet har endvidere efter retsplejelovens § 147 c, stk. 2, 2. pkt., mulighed for at fratage en advokat en sag, hvis det skønnes fornødent, og efter § 147 c, stk. 3, kan Advokatnævnet frakende advokaten retten til helt eller delvis at udøve advokatvirksomhed. Disse regler foreslås ikke overført på advokatselskaber, da det er et almindeligt princip i dansk ret, at regler om frakendelse af retten til at udøve en bestemt virksomhed ikke finder anvendelse på selskaber. Det ville i øvrigt ikke være hensigtsmæssigt at fastsætte sådanne regler, da man ikke derved ville kunne hindre personerne bag selskabet i at fortsætte virksomheden i et nyt selskab.

Til nr. 18.

Forslaget indebærer, at afhøring af eller forhandling med døve eller svært hørehæmmede skal ske under medvirken af en uddannet tolk. Afhængig af den

F. t. l. vedr. retsplejeloven

døves eller svært hørehæmmedes ønske kan tolken være en mund-hånd-system tolk, en skrivetolk eller en tegnsprogtolk.

Fremsætter døvblevne, øvrige hørehæmmede eller stumme ønske om tolkebistand ved afhøringer eller forhandlinger, skal der ligeledes i disse tilfælde medvirke en uddannet tolk.

Forslaget åbner endvidere mulighed for, at døve, hørehæmmede, døvblevne og stumme kan lade sig bistå af en bisidder under retsmøder.

Efter forslaget skal der i ovennævnte tilfælde *så vidt muligt* anvendes en uddannet tolk. Ved udformningen af lovteksten er der herved taget hensyn til, at der som ved afhøring af udlændinge, der ikke kan tale eller forstå dansk, jf. § 149, stk. 1, kan opstå situationer, hvor man, uanset det ikke har været muligt at fremskaffe en tolk, er nødt til at gennemføre en afhøring. Som eksempel kan nævnes afholdelse af grundlovsforhør, der skal holdes inden udløbet af fristen på 24 timer, selv om sproglige hindringer og en manglende mulighed for at fremskaffe en tolk til retsmødet vil vanskeliggøre en afhøring. Justitsministeriet vil imidlertid ved lovforslagets gennemførelse udsende en cirkulæreskrivelse til politiet og domstolene, der bl.a. vil indeholde oplysning om institutioner, der kan formidle kontakt til uddannede tegnsprogtolke hele døgnet. Det vil derfor kun meget sjældent kunne forekomme, at en afhøring må gennemføres uden tolkebistand.

Det er ved udformningen af lovforslaget forudsat, at de berørte myndigheder vejleder den døve, hørehæmmede, døvblevne eller stumme om adgangen til at medbringe en bisidder under retsmøder og - i de tilfælde hvor tolkebistand ikke er obligatorisk - om adgangen til at begære bistand af en uddannet tolk. Domstolene og politiet vil derfor ved lovforslagets gennemførelse ved ovennævnte cirkulæreskrivelse blive orienteret om det nærmere indhold af reglerne.

Der henvises i øvrigt til de almindelige bemærkninger pkt. 5.

Til nr. 19.

Der henvises til nr. 6.

Til nr. 20, 25, 27 og 29-37.

Ved forslagene, der er af rent lovteknisk karakter, bliver en række henvisninger til andre lovbestemmelser i retsplejeloven præciseret.

Til nr. 21.

Som følge af ændringen af retsplejelovens § 29 ved lov nr. 730 af 7. december 1988, hvor det hidtil gældende stk. 6 blev stk. 7, foreslås henvisningen i § 354, stk. 6, 3. pkt., til § 29, stk. 6, ændret til § 29, stk. 7.

243 Fremsatte lovforslag (undt. finans- og tillægsbev.lovforslag)

Til nr. 22.

Der henvises til nr. 2.

Til nr. 23.

Ved lov nr. 272 af 3. maj 1989 blev bestemmelsen i straffelovens § 235 om børnepornografi ændret, således at der er mulighed for ud over bøde at idømme straf af hæfte eller fængsel indtil 6 måneder.

Denne ændring af strafferammen medfører, at sager om overtrædelse af § 235 påtales af statsadvokaten som følge af reglerne i retsplejelovens § 720, jf. § 721, stk. 1, nr. 1, hvorefter statsadvokaten påtaler sager angående lovovertrædelser, som hjemler højere straf end bøde eller hæfte.

Det er herefter unødvendigt ved særlig bestemmelse at henlægge påtalekompetencen i sager vedrørende overtrædelse af straffelovens § 235 til statsadvokaten, og bestemmelsen herom i § 721, stk. 1, nr. 1, foreslås derfor ophævet.

Til nr. 24.

Ved lov nr. 272 af 3. maj 1989, som trådte i kraft den 1. juli 1989, blev straffelovens bestemmelser om vold ændret, således at de gældende bestemmelser herom i straffelovens §§ 244-246 og §§ 248-249 fik en mere enkel udformning.

Lovændringen indebærer, at en række voldsforhold, der tidligere var omfattet af straffelovens § 244, nu er omfattet af straffelovens § 245 og i enkelte tilfælde af § 246. Denne ændring i bestemmelsernes anvendelsesområde medfører, at nogle voldssager, som tidligere blev påtalt af politimesteren i medfør af bestemmelsen i retsplejelovens § 721, stk. 1, nr. 4, hvorefter politimesteren bl.a. påtaler sager om overtrædelse af straffelovens § 244, nu henhører under statsadvokatens påtalekompetence.

Efter Justitsministeriets opfattelse bør påtale af vold i almindelighed tilkomme politimesteren, således som det også var tilfældet indtil den 1. juli 1989, og det foreslås således, at alle sager om overtrædelse af straffelovens § 245 undergives politimesterens påtalekompetence. Sagerne skal fortsat behandles efter reglerne om statsadvokatsager, jf. bestemmelsen i retsplejelovens § 721, stk. 4.

Endvidere indebærer straffelovsændringen, at sager om overtrædelse af straffelovens § 249 om uagtsom legemsbeskadigelse, der tidligere kun blev påtalt af statsadvokaten ved meget alvorlige skader, nu i det hele påtales af statsadvokaten.

Justitsministeriet finder, at politimesteren bør kunne træffe afgørelse om påtale i alle sager om overtrædelse af § 249, således som det også tidligere var hovedreglen.

Det foreslås derfor, at sager om overtrædelse af straffelovens § 249 undergives politimesterens påtalekompetence.

Til nr. 26.

Ændringen er af redaktionel karakter og foreslås som følge af lov nr. 272 af 3. maj 1989 om ændring af straffeloven, der medførte en ændret affattelse af straffelovens § 249 om uagtsom skadestilføjelse.

Til nr. 28.

Efter retsplejelovens § 931, stk. 3, har en udenretlig bødevedtagelse først gentagelsesvirkning fra det tidspunkt, hvor bøden er betalt, inddrevet eller afsonet.

I modsætning hertil indtræder gentagelsesvirkningen af en udenretlig vedtagelse af bøde og førerretsfrakendelse i spiritus- og promillesager på det tidspunkt, hvor politimesteren modtager underretning om, at bøde og frakendelse vedtages, jf. færdselslovens § 119 a, stk. 4, og Folketingstidende 1983-84, Tillæg A, sp. 1649.

Indenretlig bødevedtagelse efter retsplejelovens § 936 har gentagelsesvirkning fra bødens vedtagelse.

Bestemmelsen i § 931, stk. 3, indebærer, at tilladelse til henstand med eller afdragsvis betaling af et vedtaget bødeforlæg kan få den utilsigtede virkning, at en ny lovovertrædelse afgøres med en mildere straf, end hvis bøden var betalt på tidspunktet for afgørelsen af det nye forhold.

På denne baggrund, og da det er uhensigtsmæssigt, at gentagelsesvirkningen indtræder på forskellige tidspunkter i sager om promille- og spirituskørsel og

andre sager, der afgøres med udenretlig bødevedtagelse, foreslås det, at gentagelsesvirkningen ved bødevedtagelse efter retsplejelovens § 931 indtræder på tidspunktet for bødens vedtagelse.

Til § 2

Det foreslås, at loven træder i kraft den 1. juli 1990.

Bestemmelserne i § 1, nr. 8-17, for så vidt angår advokatvirksomhed i selskabsform foreslås dog sat i kraft den 1. januar 1991 for at gøre det muligt at udstede de nødvendige administrative forskrifter i den forbindelse. Den hidtidige § 124 om forbudet mod at drive advokatvirksomhed i flere retskredse ophæves således den 1. juli 1990.

Forslaget i § 1, nr. 24, om påtalekompetencen i sager vedrørende overtrædelse af straffelovens § 245 og § 249 gælder for alle sager, hvor der ikke er rejst tiltale på tidspunktet for lovens ikrafttræden, jf. retsplejelovens § 1039.

Bestemmelserne om dommeres inhabilitet (§ 1, nr. 3-5) foreslås sat i kraft, således at de gælder for alle sager, hvor domsforhandling ikke er begyndt på tidspunktet for lovens ikrafttræden, selv om tiltale er rejst eller domsforhandling berammet før den 1. juli 1990.

For sager, hvor domsforhandling er begyndt, men ikke afsluttet ved lovens ikrafttræden, gælder de hidtidige regler om dommeres habilitet, herunder at en dommer må vige sit sæde i det omfang, som følger af Højesterets kendelse af 1. november 1989.

Bilag 1.

Retsplejerådet

Den 5. oktober 1989.

Udtalelse

om

Advokatrådets forslag om at åbne adgang til at drive advokatvirksomhed i selskabsform.

Ved en skrivelse af 16. august 1988 har Justitsministeriet anmodet Retsplejerådet om en udtalelse om et af Advokatrådet udarbejdet forslag til ændring af retsplejeloven med henblik på at åbne adgang for drift af advokatvirksomhed i aktieselskabs- og anpartsselskabsform m.v.

Retsplejerådet har drøftet spørgsmålet på nogle møder og skal herefter udtale følgende:

1. Retsplejeloven indeholder ikke nogen udtrykkelig bestemmelse, der fastslår, at advokatvirksomhed ikke må drives i selskabsform. Det er imidlertid fast antaget, at der gælder et sådant forbud. Dette blev fastslået ved Østre Landsrets dom i Ugeskrift for Retsvæsen 1964, side 264. Retten udtalte i den sag bl.a., at det i retsplejelovens bestemmelser om advokater over alt er »forudsat, at advokatvirksomhed drives af personer med personligt ansvar over for og personligt forhold til klienterne«, og at det således i hvert fald ligger »uden for lovens forudsætninger, at advokatvirksomhed skal kunne drives under aktieselskabsform«. Retten henviste endvidere til, at gældende regler om tilsyn og kontrol, der særlig tjener til beskyttelse af klienternes interesse, ikke ville kunne gøres gældende over for generalforsamlingen som selskabets øverste myndighed, hvis advokatvirksomheden blev udøvet i selskabsform.

2. Spørgsmålet om, hvorvidt der bør skabes mulighed for at drive advokatvirksomhed i aktieselskabs- eller anpartsselskabsform, er tidligere blevet behandlet af et udvalg nedsat af Justitsministeriet den 4. april 1974. Udvalget hav-

de til opgave at foretage en gennemgang af retsplejelovens afsnit om advokater.

Udvalget afsluttede sit arbejde med afgivelse af betænkning nr. 871/1979 om revision af retsplejelovens afsnit om advokater.

Det fremgår af betænkningens afsnit om advokatvirksomhed i aktieselskabsform (side 57-58), at udvalget har tillagt det betydning, at lov om statsautoriserede revisorer forudsætningsvis hjemler de statsautoriserede revisorer adgang til at udøve revisorvirksomhed i selskabsform.

Udvalget tilslutter sig i betænkningen, at der gennem en ændring af retsplejeloven skabes mulighed for at udøve advokatvirksomhed i selskabsform, og udtaler i den anledning bl.a. følgende:

»Efter udvalgets opfattelse vil det være muligt at udforme bestemmelser om advokatvirksomhed i selskabsform således, at det sikres, at en advokat, der virker i selskabet, er personligt ansvarlig for overholdelse af sine advokatpligter. Da retsplejemæssige hensyn herefter ikke taler imod at tillade aktieselskabsformen, foreslår udvalget, at der ved en bestemmelse i loven skabes udtrykkelig hjemmel for, at advokatvirksomhed kan udøves i aktieselskabs- eller anpartsselskabsform, jf. udkastets § 124.

Fastsættelsen af de nærmere vilkår herfor bør overlades til Justitsministeriet efter forhandling med Handelsministeriet og advokatrådet.«

Betænkningens side 57-58 er medtaget som bilag . . . til denne udtalelse.

Et udkast til bekendtgørelse om adgangen til at udøve advokatvirksomhed i selskabsform, der var udarbejdet af et medlem af udvalget, landsretssagfører Niels Th. Kjølbye, indgik som bilag til betænkningen og er her medtaget som bilag . . .

I forbindelse med høringen over betænkningen gav præsidenten for Århus By- og Herredsret og præsidenten for Københavns Byret samt Den danske Dommerforening udtryk for betænkelighed ved indførelsen af en sådan ordning. Som det fremgår af disse høningsudtalelser (bilag . . .), frygtede man navnlig, at advokatens personlige ansvar og det særlige tillidsforhold, der er forbundet hermed, ville kunne forflygtiges, hvis der blev åbnet adgang til at drive advokatvirksomhed i aktieselskabsform.

Det lovforslag, der i foråret 1982 blev fremsat på grundlag af udvalgets betænkning, indeholdt ikke udvalgets forslag om at skabe mulighed for at drive advokatvirksomhed i aktieselskabsform.

I bemærkningerne til lovforslaget anførte Justitsministeriet som begrundelse herfor følgende:

»Som det fremgår . . . har udvalget foreslået, at advokater på visse betingelser opnår adgang til at drive advokatvirksomhed i aktie- eller anpartsselskabsform.

I forbindelse med høringen over advokatudvalgets betænkning er der af flere af domstolene og Den danske Dommerforening givet udtryk for betænkelighed ved indførelsen af en sådan ordning. Der henvises navnlig til, at der opstår risiko for, at advokatens personlige ansvar og det særlige tillidsforhold, som er forbundet hermed, ville kunne forflygtiges, såfremt der blev åbnet adgang for at drive advokatvirksomhed i aktieselskabsform.

Justitsministeriet kan tiltræde denne opfattelse, og der er ikke medtaget regler herom i lovforslaget. Der vil derfor fortsat ikke være adgang til at drive advokatvirksomhed i aktie- eller anpartsselskabsform.«

Lovforslaget blev ikke ændret på dette punkt under behandlingen i Folketinget, og der gælder således fortsat et forbud mod at udøve advokatvirksomhed i selskabsform.

3. I sin henvendelse til Justitsministeriet foreslår Advokatrådet, at der åbnes adgang til at drive advokatvirksomhed i selskabsform, samt

at forbudet mod at udøve advokatvirksomhed i flere retskredse ophæves (retsplejelovens § 124). Advokatrådet har til brug for overvejelserne herom udarbejdet et udkast til ændring af retsplejeloven og et udkast til bekendtgørelse om udøvelse af advokatvirksomhed i aktieselskabsform, der er medtaget som bilag . . .

For så vidt angår anpartsselskaber bemærkes, at Advokatrådet har meddelt, at en bekendtgørelse om advokatanpartsselskaber vil kunne affattes på tilsvarende måde som med hensyn til advokataktieselskaber.

Advokatrådet har til støtte for forslaget bl.a. anført, at det ud fra strukturmæssige betragtninger må anses for tidssvarende og hensigtsmæssigt at tilrettelægge en advokatvirksomhed i selskabsform. Der peges herved på, at behovet for samarbejde mellem advokater må antages at ville stige som følge af, at lovgivningen og den øvrige samfundsregulering bliver stadig mere kompliceret. På baggrund af den internationale udvikling, herunder EF's »indre marked«, forudses det endvidere, at der vil opstå et øget behov for sammenslutninger på internationalt plan.

Advokatrådet henviser i øvrigt til, at almindelige grundlæggende betragtninger om fri adgang til at organisere sin erhvervsvirksomhed bør føre til, at der åbnes adgang til at udøve advokatvirksomhed i selskabsform.

Indtil gennemførelsen af skattereformen kunne der være visse skattemæssige fordele forbundet med at få adgang til at udøve advokatvirksomhed i selskabsform. Som et led i skattereformen indførtes der imidlertid fra den 1. januar 1987 også for advokater adgang til at benytte den såkaldte virksomhedsordning om indkomstbeskatning af selvstændige erhvervsdrivende. Der er herefter generelt ikke skattemæssige fordele forbundet med at udøve advokatvirksomhed i selskabsform.

Efter forslaget bør advokatvirksomhed ikke blot kunne udøves i aktieselskabsform og anpartsselskabsform, men også i datterselskaber i disse samt ved etablering af en fond.

Ønsket om i en advokatvirksomhed at kunne anvende en moder/datterselskabskonstruktion skal ses i sammenhæng med forslaget om at ophæve forbudet i retsplejelovens § 124 mod at have kontor i flere retskredse. Ophæves dette forbud, forventes det fra advokatside, at der vil opstå behov for at kunne etablere advokatsamvirker på tværs af retskredsene, hvilket i mange

tilfælde mest hensigtsmæssigt kan gennemføres ved koncerndannelse.

Som begrundelse for ønsket om at kunne etablere advokatvirksomhed på grundlag af en fond, angiver Advokatrådet, at man derved får mulighed for at bevare en kontinuitet og stabilitet i virksomheden, selv om der sker ændringer i kredsen af aktive deltagere, idet ændringerne i så fald ikke vil få finansielle følger.

Advokatrådet forudsætter imidlertid, at der i forbindelse med gennemførelsen af en lovændring vedrørende disse spørgsmål fastlægges en række kauteler (betingelser), som skal sikre, at advokatvirksomhed i selskabsform udøves på for klienterne lige så betryggende vilkår som advokatvirksomhed i et personligt ejet firma.

Advokatrådets begrundelse for at foreslå forbudet i den gældende § 124 ophævet er navnlig, at reglen findes tidssvarende og uforenelig med de stadigt stigende krav til specialisering som følge af, at lovgivningen m.m. bliver stadig mere kompliceret.

4. Til brug for behandlingen af forslaget har Retsplejerådet indhentet en udtalelse herom fra Industriministeriet og Skatteministeriet, der ikke har generelle bemærkninger til forslaget. Udtalelserne vedlægges som bilag . . .

Retsplejerådet har i øvrigt ikke foretaget en nærmere gennemgang og vurdering af forslaget ud fra selskabsretlige, fondsretlige og erhvervspolitiske synspunkter.

5. Efter Retsplejerådets opfattelse vil de af Advokatrådet foreslåede betingelser for udøvelse af advokatvirksomhed i selskabsform sikre, at den enkelte advokats personlige, faglige ansvar og advokatens særlige tillidsforhold til klienterne ikke svækkes som følge af, at der åbnes adgang til at udøve advokatvirksomhed i selskabsform. Retsplejerådet finder herefter, at der ikke foreligger retsplejemæssige hensyn, der taler imod forslaget, og har på den baggrund ikke bemærkninger til, at der gennem en ændring af retsplejeloven skabes hjemmel for, at advokatvirksomhed kan udøves i aktieselskabs- eller anpartsselskabsform m.v.

Rådet har endvidere ikke retsplejemæssige bemærkninger til, at forbudet i retsplejelovens § 124 mod at drive advokatvirksomhed i flere retskredse ophæves.

Retsplejerådet har ved behandlingen af forslaget om advokatselskaber overvejet, om de

særlige betingelser, der bør gælde for disse advokatselskaber, bør fremgå direkte af lovtæksten. Betingelsernes afgørende betydning for gennemførelsen af lovændringen taler for, at disse fastlægges i selve loven.

Retsplejerådet kan således tiltræde, at det i overensstemmelse med Advokatrådets udkast til § 124 anføres i lovtæksten, at et advokatselskab alene må have til formål at udøve advokatvirksomhed, jf. udkastets stk. 2, og at adgangen til at besidde aktier/anpart i et advokatselskab begrænses, således som det fremgår af stk. 3 og stk. 5, 2. og 3. pkt., i udkastet. Retsplejerådet kan endvidere tilslutte sig, at det i lovtæksten anføres, hvilke begrænsninger der skal gælde med hensyn til, hvem der kan være medlem af bestyrelse og direktion, jf. udkastets stk. 4.

Det bør i øvrigt af lovforslaget klart fremgå, at selskabsformen ikke medfører nogen indskrænkning i det strafferetlige, disciplinære eller civilretlige professionsansvar for den advokat, der yder rådgivning eller bistand til den enkelte klient, jf. herved bekendtgørelsesudkastets § 1, stk. 3, og § 10, stk. 2.

Retsplejerådet har endvidere navnlig lagt vægt på, at der fastsættes bestemmelser som angivet i § 2 i Advokatrådets udkast til bekendtgørelse.

Rådet skal endelig understrege, at hvervet som rettergangsfuldmægtig fortsat kun kan være et personligt hverv. Et advokatselskab kan således f.eks. ikke beskikkes i en fri processag.

Retsplejerådet har ikke anset det som sin opgave i denne udtalelse nærmere at fastlægge, hvad der forstås ved advokatvirksomhed, men alene at tage stilling til, hvorvidt advokatvirksomhed bør kunne udøves i selskabsform. Retsplejerådet har endvidere ikke foretaget en lovteknisk gennemgang af det af Advokatrådet udarbejdede lov- og bekendtgørelsesudkast.

6. Retsplejerådet har ved afgivelsen af denne udtalelse haft følgende sammensætning: Landsretspræsident Ole Agersnap (formand), retspræsident Knud Arildsen, retsassessor Otto Bisgaard, advokat Karen Dyekjær-Hansen, kontorchef i Justitsministeriet Torsten Hesselbjerg, landsretssagfører Kristian Mogensen og dommer Hans Peter Rosenmeier.

Hvervet som sekretær for rådet har været varetaget af fuldmægtig Anette Burkø, Justitsministeriet.

Bilag 2

I dette bilag er (med mindre skrift) indsat de bestemmelser i retsplejeloven, der ændres ved lovforslagets § 1, nr. 3-5, 8, 10-18 og 28.

3. § 60, stk. 2, affattes således:

»Stk. 2. Ingen må deltage som dommer under domsforhandlingen i en straffesag, såfremt den pågældende, inden domsforhandling er begyndt, vedrørende det forhold, som tiltalen angår, har truffet afgørelse om at varetægtsfængsle den tiltalte efter § 762, stk. 2, eller om foretagelse af foranstaltninger som nævnt i § 754 a eller om brevåbning og brevstandsning i medfør af § 781, stk. 3. Dette gælder dog ikke, hvis sagen behandles efter § 925 eller § 925 a, eller sagen i øvrigt vedrørende det forhold, der har begrundet indgreb som nævnt i 1. pkt., ikke omfatter bedømmelsen af beviserne for tiltaltes skyld.«

§ 60. ...

Stk. 2. Ingen må deltage som dommer under domsforhandlingen i en straffesag, såfremt han tidligere i sagen har truffet beslutning om at varetægtsfængsle den pågældende alene efter § 762, stk. 2, medmindre sagen behandles efter § 925 eller § 925 a.

Stk. 3. ...

4. § 61 affattes således:

»§ 61. Ingen må handle som dommer i en sag, når der i øvrigt foreligger omstændigheder, som er egnede til at rejse tvivl om dommerens fuldstændige upartiskhed.«

§ 61. Parterne kan ikke blot fordre, at en dommer skal vige sit sæde i de i § 60 angivne tilfælde, men enhver af dem kan fremsætte indsigelse mod, at en dommer beklæder retten, når andre omstændigheder foreligger, som er egnede til at vække tvivl om hans fuldstændige upartiskhed. I tilfælde af den sidstnævnte beskaffenhed kan også dommeren selv, når han frygter for, at parterne ej kan have fuld tillid til ham, vige sit sæde, selv om ingen indsigelse mod ham fremsættes. Beklædes retten af flere

dommere, kan enhver af disse rejse det spørgsmål, om nogen af rettens dommere på grund af omstændigheder af heromhandlede art bør fratræde.

Stk. 2. De spørgsmål, som måtte opstå i henhold til nærværende paragraf, afgøres på samme måde, som i § 61 er bestemt med hensyn til de i § 60 omhandlede tilfælde.

5. § 62 affattes således:

»§ 62. Dommeren skal påse, om der efter § 60 eller § 61 foreligger grunde, der kan medføre inhabilitet. Beklædes retten af flere dommere, skal hver enkelt dommer give retten meddelelse om omstændigheder, der efter § 60 eller § 61 kan medføre den pågældendes eller en af de andre dommers inhabilitet. Endvidere kan spørgsmål om en dommers habilitet rejses af sagens parter.

Stk. 2. Afgørelse om en dommers habilitet træffes af retten ved kendelse. Beklædes retten af flere dommere, er den dommer, om hvis habilitet der er rejst spørgsmål, ikke udelukket fra at deltage i afgørelsen.«

§ 61. I de i foregående paragraf omhandlede tilfælde er dommeren, hvis han er enkelt dommer, pligtig efter kendelse, afsagt af ham selv, at vige sit sæde. Beklæder han retten i forning med andre dommere, er han pligtig at gøre retten meddelelse om de omstændigheder, som ifølge foregående paragraf formenes at medføre hans inhabilitet, ligesom enhver af rettens andre dommere, der måtte være bekendt med sådanne omstændigheder, er berettiget og forpligtet til at rejse spørgsmål derom, hvorefter afgørelse træffes ved kendelse af retten, uden at han selv er udelukket fra at deltage i påkendelsen af spørgsmålet.

8. § 124 affattes således:

»§ 124. Advokatvirksomhed må udover i enkeltmandsvirksomhed eller i et fællesskab af advokater kun udøves af et advokatselskab, der drives i aktie- eller anpartsselskabsform. Et advokatselskab må alene have til formål at drive advokatvirksomhed og er pligtig og eneberettiget til i navnet at benytte ordene »advokataktieselskab« eller »advokatanpartsselskab« eller deraf dannede forkortelser.

Stk. 2. En advokat, der udøver virksomhed i et advokatselskab, hæfter personligt sammen med selskabet for ethvert krav, der er opstået som følge af advokatens bistand til en klient.

Stk. 3. Aktier eller anparter i et advokatselskab må, jf. dog stk. 5, kun ejes af

- 1) advokater, der aktivt driver advokatvirksomhed i selskabet, i dets moderselskab eller dets datterselskab, eller
- 2) et andet advokatselskab.

Stk. 4. Bestyrelsesmedlemmer, bortset fra medarbejdervalgte bestyrelsesmedlemmer, i et advokatselskab skal aktivt drive advokatvirksomhed i selskabet eller i dets moderselskab eller dets datterselskab. Medlemmer af direktionen i et advokatselskab skal aktivt drive advokatvirksomhed i selskabet.

Stk. 5. Justitsministeren fastsætter nærmere regler for udøvelse af advokatvirksomhed i selskabsform, herunder regler om afhændelse af en aktie eller anpart i tilfælde af en aktionærs eller anpartshavers dødsfald eller deponering af besiddelse.

Stk. 6. Medmindre højere straf er forskyldt efter den øvrige lovgivning, straffes med bøde den, der overtræder reglerne i stk. 1, 3 eller 4.

Stk. 7. I forskrifter, der udstedes i medfør af stk. 5, kan der fastsættes straf af bøde for overtrædelse af bestemmelserne i forskrifterne.

Stk. 8. For overtrædelser, der begås af aktieselskaber, anpartsselskaber, andelselskaber eller lignende, kan der pålægges selskabet som sådant bødeansvar.«

§ 124. En advokat må ikke samtidig have kontor i flere retskredse.

Stk. 2. En advokat, som har oprettet kontor mere end ét sted inden for en retskreds, og som ved gennemførelsen af en ændret retskredsinddeling ville blive afskåret fra at fortsætte dermed i medfør af bestemmelsen i stk. 1, kan af justitsministeren få tilladelse til at have kontorer i hidtidigt omfang.

10. I § 143, stk. 2, indsættes som 3. pkt.:

»1. og 2. pkt. finder tilsvarende anvendelse for så vidt angår advokatselskaber, jf. § 124.«

§ 143. ...

Stk. 2. Advokatsamfundets bestyrelse, der benævnes advokatrådet, fører tilsyn med advokaterne og deres autoriserede fuldmægtige. Finder rådet, at en advokat ikke har handlet i overensstemmelse med de pligter, stillingen medfører, kan det indklage den pågældende for advokatnævnet.

Stk. 3. ...

Stk. 4. ...

11. § 146, 1. pkt., affattes således:

»Klager over vederlag, som en advokat eller et advokatselskab har forlangt for sit arbejde, kan af den, som har retlig interesse heri, indbringes for bestyrelsen i den advokatkreds, hvor advokaten eller advokatselskabet har sit kontor.«

§ 146. Klager over vederlag, som en advokat har forlangt for sit arbejde, kan af den, som har retlig interesse heri, indbringes for bestyrelsen i den advokatkreds, hvor advokaten har sit kontor. Kredsbestyrelsen kan godkende vederlagets størrelse eller bestemme, at vederlaget skal nedsættes eller bortfalde.

12. I § 147 b, stk. 1, indsættes efter »advokat«: »eller et advokatselskab«.

§ 147 b. Klager over, at en advokat har tilsidesat pligter, der følger af denne lov eller af forskrifter fastsat i medfør af denne lov, kan indbringes for advokatnævnet.

Stk. 2. ...

Stk. 3. ...

Stk. 4. ...

13. § 147 c, stk. 1, affattes således:

»Finder Advokatnævnet, at en advokat eller et advokatselskab har tilsidesat pligter, der følger af denne lov eller forskrifter fastsat i medfør af loven, kan det tildele advokaten eller advokatselskabet en advarsel eller irrettesættelse eller pålægge vedkommende eller selskabet en bøde på indtil 200.000 kr.«

14. I § 147 c, stk. 2, 1. pkt., indsættes efter »advokat«: »eller et advokatselskab«.

15. I § 147 c, stk. 5, indsættes efter »advokaten,«: »advokatselskabet,«.

§ 147 c. Finder advokatnævnet, at en advokat har tilsidesat pligter, der følger af denne lov eller forskrifter fastsat i medfør af loven, kan det tildele advokaten en advarsel eller irettesættelse eller pålægge vedkommende en bøde på indtil 50.000 kr.

Stk. 2. Advokatnævnet kan under anvendelse af tvangsbøder pålægge en advokat at opfylde en forpligtelse som nævnt i stk. 1. Nævnet kan endvidere, såfremt det skønnes fornødent, fratage advokaten en sag og lade en anden advokat, der er godkendt af klienten, færdiggøre den.

Stk. 3. ...

Stk. 4. ...

Stk. 5. Advokatnævnet sender meddelelse om en afgørelse til klageren, advokaten, advokatrådet og justitsministeriet. Nævnet kan offentliggøre afgørelsen.

16. I § 147 d, stk. 1, indsættes efter »advokaten«: »eller advokatselskabet«.

17. I § 147 d, stk. 3, indsættes i 1. og 2. pkt. efter »advokaten«: »eller advokatselskabet«.

§ 147 d. Advokatnævnets afgørelse efter § 147 c, stk. 1 og 2, kan indbringes for landsretten af advokaten. Landsretten kan stadfæste, ophæve eller ændre afgørelsen.

Stk. 2. ...

Stk. 3. Afgørelsen indbringes ved, at advokaten anlægger sag mod advokatnævnet i den borgerlige retsplejes former. Sagen anlægges ved den landsret, i hvis kreds advokaten har kontor.

18. § 149, stk. 5, affattes således:

»Stk. 5. Forhandling med og afhøring af døde og svært hørehæmmede skal så vidt muligt foregå ved hjælp af en uddannet tolk. Forhandling med og afhøring af øvrige hørehæmmede og døvblevne skal efter begæring fra vedkommende så vidt muligt foregå ved hjælp af en uddannet tolk. For så vidt angår stumme kan afhøring eller forhandling foregå ved skriftlige spørgsmål og svar eller efter begæring så vidt muligt ved hjælp af en tolk. Den døde, hørehæmmede, døvblevne eller stumme har endvidere adgang til at lade sig bistå af en døvekonulent, tunghørekonulent eller lignende under retsmøder.«

§ 149....

Stk. 2. ...

Stk. 3. ...

Stk. 4. ...

Stk. 5. Forhandling med og afhørelse af døde, stumme og døvstumme foregår enten ved hjælp af personer, der er kyndige i tegnsprog eller talemotoden, eller ved skriftlige spørgsmål og svar.

Stk. 6. ...

28. § 931, stk. 3, affattes således:

»Stk. 3. Vedtagelse af bøden medfører bortfald af videre forfølgning, jf. dog § 749, stk. 3, og har samme gentagelsesvirkning som en dom.«

§ 931. ...

Stk. 2. ...

Stk. 3. Betales bøden i rette tid, eller bliver den efter stedfunden vedtagelse inddrevet eller afsonet, bortfalder videre forfølgning, jfr. dog § 749, stk. 3, og afgørelsen har gentagelsesvirkning som en dom.

Stk. 4. ...

Stk. 5. ...